

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

10.06 – КМР. 173 “С” 2022.01.31. 2 ПЗ

ВІТКОВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НУБІП України

Гуманітарно-педагогічний факультет

УДК

ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

НУБІП України

Декан факультету Завідувач кафедри

Гуманітарно-педагогічний Міжнародних відносин і суспільних наук

Савицька І. М.

Шевчук О. В.

(підпис) (ПІБ) (підпис) (ПІБ)

« » 20 р. « » 20 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Відносини між Україною та НАТО: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку

Спеціальність 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" Освітня програма "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

НУБІП України

Доктор політичних наук

доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Макаренко Л. П.

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

(ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

НУБІП України

Доктор політичних наук

доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації

Гольцов А. Г.

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

(ПІБ)

Виконав

НУБІП України

Вітловський А. А.

(підпис) (ПІБ студента)

КНІВ – 2022

РЕФЕРАТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Вітковського Анатолія Анатолійовича

Відносини між Україною та НАТО: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку

1. Структура та обсяг дипломної роботи.

Дипломна робота складається із змісту, реферату дипломної роботи, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 84 сторінки. Список використаної літератури займає 18 сторінок та включає 146 позицій

2. Текст реферату.

Об'єкт дослідження – міжнародні відносини у сфері міжнародної безпеки після розпаду біполярної системи міжнародних відносин.

Предмет дослідження – взаємовідносини сучасної України та НАТО.

Мета дослідження – аналіз політичної та військової взаємодії НАТО з Україною за період з 1991 по 2022 роки.

Методи дослідження. В рамках дослідження використано такі методи, як історичний, порівняльний, інституційний, описовий, а також такі загальнологічні методи як індукція, дедукція та аналіз.

Новизна одержаних результатів. Наукова новизна роботи полягає у всебічному аналізі взаємодії Організації Північноатлантичного альянсу з Україною.

Достовірність матеріалів та результатів дипломної роботи.

Використані матеріали та результати дипломної роботи є достовірними.

Роботу виконано самостійно.

Рекомендації щодо використання результатів роботи. Результати роботи можуть бути використані для подальшого вивчення взаємодії НАТО з Україною.

3. Список ключових слів

ВІЙНА, ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА, МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА, МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ, НАТО, УКРАЇНА

MASTER'S THESIS ABSTRACT

Vitkovskiyi Anatolii Anatoliyovych

*NATO-Ukraine relations: current status, challenges and prospects***1. Structure and scope of the diploma thesis.**

The diploma thesis consists of table of contents, diploma thesis abstract, introduction, three chapters, conclusion, list of references. Total scope of thesis is 84 pages. The list of references occupies 18 pages and includes 146 positions.

2. Text of the abstract.

Object of the research – international relations in the field of international security after the collapse of the bipolar system of international relations.

Subject of the research – relations of modern Ukraine with NATO.

Purpose of the research – analysis of NATO's political and military interaction with Ukraine for the period from 1991 to 2022.

Methods of the research. In the study such methods as historical, comparative, institutional, descriptive, as well as general logical methods such as induction and analysis have been used.

Novelty of the obtained results. The scientific novelty of the work consists in a comprehensive analysis of the interaction of the North Atlantic Alliance Organization with Ukraine.

Authenticity of the materials and results of the diploma thesis. The materials used in the diploma thesis and its results are authentic. The research has been done independently.

Recommendations on the use of results of the diploma thesis. The results of the work can be used for further study of NATO's interaction with Ukraine.

3. Keywords.

FOREIGN POLICY, INTERNATIONAL ORGANIZATION,
INTERNATIONAL SECURITY, NATO, UKRAINE, WAR

ЗМІСТ	
РЕФЕРАТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	2
MASTER'S THESIS ABSTRACT.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ.....	8
1.1 Огляд історіографії по темі дослідження.....	8
1.1 Засади функціонування НАТО.....	13
1.2 Правові аспекти взаємодії НАТО з Україною.....	19
1.3 Спільні формати взаємодії України та Альянсу.....	22
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2 ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-НАТО 1991-2021.....	32
2.1 Політика НАТО щодо України в 1991-2021 рр.....	32
2.2 Роль НАТО в українській політиці 1991 – 2021 рр.....	41
2.3 Відношення Альянсу до конфлікту в Україні до 2022 р.....	48
2.4 Суспільна думка українців щодо вступу України до НАТО.....	52
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА НАТО В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ 2022 р.....	58
3.1 Реакція НАТО на вторгнення РФ в Україну 24.02.2022.....	58
3.2 Військова допомога Сполучених Штатів Америки.....	62
3.3 Військова допомога Великої Британії, Німеччини та Франції.....	68
3.4 Проблемні моменти у відносинах з членами Альянсу та перешкоди для можливого вступу України в НАТО.....	74
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ВСТУП

НУБІП України

Після розпаду біполярної системи міжнародних відносин наприкінці ХХ століття перед Україною став вибір між участю в інтеграційних об'єднаннях,

які створювалися та розвивалися з ініціативи Російської Федерації, або ж

НУБІП України

ухваленням рішення про рух шляхом євроатлантичної інтеграції. Україна після певного періоду пошуку своїх зовнішньополітичних пріоритетів, ухвалила рішення про те, що для забезпечення власної безпеки їй необхідно

вступити до НАТО.

НУБІП України

За період із 1991 по 2022 роки, Україна від готовності до взаємодії з Організацією Північноатлантичного договору перейшла до правового закріплення перспективи вступу до НАТО як одного із зовнішньополітичних пріоритетів. Така еволюція ролі НАТО в українській політиці пов'язана з

низкою внутрішньополітичних та зовнішньополітичних чинників, які

НУБІП України

вплинули на те, що вона чітко окреслила свій курс на євроатлантичну інтеграцію.

За досліджуваний період, незважаючи на висловлене бажання України,

їй не було надано термінів та умов вступу до альянсу, проте у 2008 р. була дана

обіцянка, що одного разу це станеться та «двері відчинені». Незважаючи на те,

НУБІП України

що Україна за період з 1991 по 2022 рр. не стала членом НАТО, сторонами було створено багато форматів взаємодії, які дозволили Україні нарощувати співпрацю з Організацією Північноатлантичного договору, не відмовляючись

від своєї мети: повної інтеграції.

НУБІП України

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що політична ситуація, в даний момент, склалася так, що від питання вступу України до НАТО залежить, як мінімум регіональна, а можливо і світова політична система. З боку Російської

Федерації євроатлантична інтеграція України розглядається як загроза безпеці

у регіоні. Визначення вступу до НАТО як одного із зовнішньополітичних

НУБІП України

пріоритетів Україною декларується Росією як одна з причин вторгнення на територію України у 2022 році.

Метою роботи є аналіз політичних, правових та військових аспектів взаємодії НАТО з Україною, виявити проблеми та перспективи їх розвитку.

Для досягнення цієї мети було визначено низку завдань:

1) визначити основи нормативно-правової бази, на основі якої відбувається розширення НАТО, а також правові основи взаємодії НАТО з Україною;

2) проаналізувати роль НАТО у політиці України;

3) розглянути особливості та еволюцію політики НАТО щодо України за зазначений часовий проміжок;

4) проаналізувати діяльність структур та форматів, в рамках яких відбувається взаємодія України з НАТО та оцінити їх ефективність;

5) визначити роль Організації Північноатлантичного договору щодо війни на території України.

6) виявити проблемні місця у відносинах України та НАТО

7) оцінити перспективи вступу України в НАТО

Об'єктом дослідження виступають міжнародні відносини у сфері міжнародної безпеки після розпаду біполярної системи міжнародних відносин.

Предметом дослідження є взаємовідносини сучасної України та НАТО, їх політичні, правові та військові аспекти.

Практична складова роботи полягає в можливості проаналізувати взаємодію України та НАТО в умовах сучасних викликів. Такий формат взаємодії дозволяє проаналізувати окремі аспекти міжнародних відносин у сфері безпеки після розпаду біполярної системи міжнародних відносин.

Наукова новизна роботи полягає у всебічному аналізі взаємодії Організації Північноатлантичного альянсу з Україною.

Хронологічні рамки роботи обмежені періодом із 1991 по 2022 роки.

Під час роботи використовувались такі джерела інформації, як нормативно-правові акти, що регулюють діяльність організації, Стратегічні концепції, ініціативи та саміти, статті та монографії провідних науковців в

даній тематиці. Також, джерелом отримання інформації стали офіційні веб-сайти НАТО та її держав-членів.

В рамках дослідження використано такі методи як історичний, порівняльний, інституційний, описовий, а також такі загальнологічні методи як індукція, дедукція та аналіз.

Результати роботи доповідалися автором на Міжнародній науково-практичній конференції «Відносини між Україною і НАТО на сучасному етапі: досягнення та виклики», 2 червня 2022 року, м. Київ. За результатами

дослідження опубліковано статтю «Діяльність НАТО та її найбільш активних держав-членів під час першої фази російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р».

Магістерська робота складається зі списку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 84 сторінки. Список використаної літератури займає 18 сторінок та включає 146 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

1.1 Огляд історіографії по темі дослідження

З поглибленням співпраці України з НАТО невпинно зростає й інтерес до цієї теми українських та закордонних науково-експертних кіл, які намагались долучитись до її розгляду. На сьогодні у науковому просторі наявні лише окремі дисертаційні роботи та монографії, присвячені деяким аспектам становлення та розвитку відносин між Україною й НАТО, тим більша їх цінність в умовах дефіциту досліджень з даної теми.

Відносинам України з НАТО новітнього періоду присвячено наукові роботи М. Капітоненка, А. Каляєва, О. Кушти, В. Горбуліна, Е. Лібанової, І. Потапової, О. Пошедіна, Б. Мельниченка, І. Тодорова, В. Корбина, І. Комарницької, М. Нивовара.

С. Коробченко та К. Кулагін у своїй роботі дослідили шляхи реформування системи управління озброєнь відповідно до стандартів НАТО (2017). Досить широко проблема реформування українського безпекового простору розглянута в роботах О. Власюка, В. Фролова та О. Сіменка, які також приділяють увагу реформуванню ЗСУ за стандартами НАТО [11].

Напрямок України на євроатлантичну інтеграцію розглянуто в контексті загрози з боку РФ після 2014 року в підручнику «Міжнародні відносини та зовнішня політика України» (2020) авторського колективу НУОУ ім. Івана Черняхівського (С. Антоненко; О. Дерикот, В. Клименко, І. Козинець, Ю. Пунда; О. Сальнікова; В. Телелім), у ньому напрям України на євроатлантичну інтеграцію розглянуто в контексті, загрози з боку РФ після 2014 року.

Питанням нормативно-правової сторони відносин з НАТО присвячені роботи Т. Грачевської, П. Трачука, Я. Беня.

Питанням воєнно-політичної взаємодії присвячено наукові роботи В. Іллієнка, І. Короля, О. Джуса. І. Автушенко розглянула перепідготовку

військових України за стандартами НАТО. А. Єрмоленко критично проаналізував розвиток ЗСУ на початку 2000-х. І. Компанець розкрив військово-історичний аспект євроатлантичної інтеграції України до 2010 року.

Участь України в миротворчих операціях висвітлена у працях С. Пировжкова та Л. Голопатюка, А. Войціховського, Г. Перепелиці, М. Гончаренка та ін. У статті Б. Левика «Участь пострадянських республік у миротворчих операціях ООН та НАТО» зосереджено увагу на викладені хронології участі військ України в миротворчих операціях. А. Хабчук та Р. Петюра, розкрили особливості участі українських військових у миротворчій кампанії в Іраку в 2003–2005 роках [12].

Зміна світової геополітичної системи привернула значну увагу американських та західноєвропейських науковців до питання розширення впливу Заходу. Одним з ключових факторів у формуванні нової системи, окрім економічного, є саме військово-політичний фактор, в даному випадку розширення НАТО та зміцнення його позицій. Таким чином, питання України її партнерства та можливого членства, стало важливою частиною досліджень на Заході.

З набуттям Україною незалежності, постала проблема українського третього за розміром ядерного арсеналу, який дістався їй у спадок від СРСР. Як Російська Федерація так і країни Заходу не були зацікавлені в існуванні ядерної держави в центрі Європи, а українське керівництво вважало, що не зможе забезпечити довготривале утримання ядерної зброї, через економічні (та, можливо, політичні) обставини. Тому почався процес денуклеаризації України, який і став першою важливою темою західних науковців. Вона була висвітлена у праці О. Чабарівського «Deepening Crisis in the CIS», ще у 1992 році, в якій він звертав увагу саме на різку позицію Росії, як претендента на ядерну монополію серед країн колишнього СРСР. Також, важливою працею є стаття «The Case against a Ukrainian Nuclear Deterrent», С. Міллера, яка вийшла в 1993 році в журналі «Foreign Affairs» [128].

Наступною об'ємною темою, стала безпосередньо співпраця України з НАТО, початком якого є приєднання України до програми «Партнерство заради миру» у 1994 році. Значний вплив на дослідження даної теми склали праці американського фахівця з міжнародних відносин Дж. Міршаймера. В них він застерігав проти розширення НАТО на Схід, хоча і був прихильником збереження Україною ядерної зброї [85].

З іншого боку, Я. Бугайський, директор досліджень Східної Європи з Вашингтонського Центру стратегічних та міжнародних досліджень, виступав за надання питанню приєднання України до ПЗМ «найвищого пріоритету» та демонстрації з боку США рішучості в підтримці незалежності України [64].

У другій половині 1990-х українським питанням займалися американський дослідник Ш. Гарнетт зі своєю працею «Keystone in the Arch: Ukraine in the Emerging Security Environment of Central and Eastern Europe» (1997), норвезький дослідник оборони Т. Букквол, який займався зміною України відношення до НАТО та Т. Кузьо, який працював над участю України в Югославському конфлікті [78].

В. Лехович та А. Хашим у праці «Issues for the U.S. Navy in the Black Sea Region: Country Profiles and Recommendations Russia, Turkey, Ukraine, Romania, Bulgaria, Georgia» (2000) розглянули геолополітичне положення України в контексті співпраці з НАТО. Р. Нейшєн в роботі «NATO's Relations with Russia and Ukraine» (2000) проаналізував особливості співробітництва НАТО, України та Росії, за умови несприяння Росією євроантантичної інтеграції України.

Англійський дослідник Дж. Кріндлер в аналітичному огляді «Ukrainian Membership in NATO: Benefits, Costs, Misconceptions and Urban Legends» (2007) розглянув переваги і недоліки вступу України в НАТО після Помаранчевої революції. В роботі були враховані такі фактори, як: розбіжність у поглядах президента і прем'єр-міністра та загальної слабкості політичної еліти, відсутність суспільної підтримки, різної позиції самих учасників Альянсу, а також впливу Росії [77].

Дослідженню зміни відношення України до НАТО після приходу до влади В. Януковича в 2010 році, була присвячена стаття «Russian responses to NATO and EU Enlargement and Outreach» (2012) англійського дослідника з Королівського інституту міжнародних відносин Великої Британії Дж. Гріна.

Також, цю тему було розкрито в публікації І. Любашенка та К. Заштовта «NATO-Ukraine partnership» (2012) [81].

Після російського вторгнення в Крим і південно-східні області у 2014 році в Україні було започатковано новий етап оборонних реформ. Цей аспект привернув увагу окремих американських істориків і політологів. Так, у 2015

році А. Л. де Альбукерке (Колумбія) та Я. Хеденског (Швеція) у праці «Ukraine: A Defence Sector Reform Assessment» здійснили ретроспективний аналіз та оцінили оборонну реформу в Україні, визначивши її пріоритетні

напрямки. У цьому самому контексті вони проаналізували допомогу, яку отримала Україна через різні програми НАТО та двосторонні програми для широкого кола галузей, що стосуються спроможності та управління, зокрема спрямованих на реструктуризацію систем логістики, закупівель та військової медицини тощо [140].

Окремі аспекти міжнародної підтримки реформування сектора безпеки в Україні висвітлені у звіті шведського експерта М. Ганссена з Академії Фольке Бернадотта у 2016 році. За допомогою схематичних зображень автору вдалося висвітлити стан реформування сектора безпеки.

Попри те, що це дослідження подане переважно у формі звіту, цінними є коментарі автора щодо особливостей кожного донора (зокрема й НАТО), який надає допомогу Україні, і форм реалізації цієї підтримки.

Окрім питань оборони значну увагу сучасні західні дослідники приділяють гібридній війні, яку розпочала РФ проти України у 2014 році та реакції на цей виклик з боку НАТО. Розкриваючи цей аспект Т. Кузьо та П.

Д'аньєрі зауважують, що «... претензії Росії на частини України сприймаються як позачасові та глибоко вкорінені в історії, а не залежать від сприйнятого НАТО експансіонізму...» [79]. З огляду на це науковцями переглянуто роль НАТО у формуванні безпекового простору в Чорноморському регіоні, по-

новому розглянуто євроатлантичні прагнення України. Цю тему розкрито такими науковцями як Б. Ренц, Х. Сміт, Т. Буквол, А. Дж. Ечеваррія, К. Джайлз, С. Шейперс, Страчан Сер Хью, Р. Торнтон, Я. Бугайський, М. Асенова та ін. [57]

У дослідженні «Rebuilding Collective Security in the Black Sea Region» шведський науковець із Стокгольмського міжнародного інституту мирного дослідження Ніл Дж. Мелвін відзначає, що з 2014 року НАТО розробило новий підхід до безпеки в регіоні Чорного моря через підтримку партнерів, з перспективою розгортання значних військових сил в регіоні. Також аналізує зміни, які сталися у відносинах України й НАТО після російської агресії, починаючи зі збільшення політичної присутності НАТО в Україні й закінчуючи військовою, цивільною та матеріально-технічною підтримкою.

Водночас він зауважує, що ЄС та НАТО вперше розвинули співпрацю в галузі безпеки між собою на такому рівні [103, с. 17–59]. На фоні цього ряд західних науковців обґрунтовують доречність вступу України в НАТО. Зокрема, S. De Spiegeleire, К. Holynska та Y. Sapolovych з Гаазького центру стратегічних досліджень у своїй роботі «Why NATO May Want Ukraine: The Western Case in Favor of Ukrainian NATO Membership» (2018) наводять низку переваг для євроатлантичної інтеграції України, зокрема таких як оборона та безпека, геополітика, політика, економіка, ідентичність та культура. Суть їхніх аргументів зводиться до того, що з одного боку цей акт завершить процес формування цілісного європейського простору [97].

У цілому, аналіз праць показує, що відносини Україна–НАТО розкриваються здебільшого у політологічних дослідженнях під кутом зору геостратегічних можливостей Альянсу та його потенційних партнерів. Аналітичний матеріал цих досліджень побудований на основі широкого комплексу історичних джерел та фактів.

Варто зазначити, що для зарубіжних авторів більш характерним є дослідження взаємодії НАТО з Україною з використанням більш теоретичних підходів до проблеми, аналізуючи відносини НАТО з Україною в контексті

ширшого аналізу як політики НАТО, так і вибору зовнішньополітичного курсу Україною. У той час як дослідники, які пишуть українською мовою, частіше аналізують цю проблему з історичної точки зору.

Таким чином, історіографія на тему дослідження представлена як роботами українською мовою, так і дослідженнями зарубіжних авторів. Це дозволяє ширше подивитися на проблему, порівнявши підходи до неї дослідників різних шкіл та представників різних держав. Необхідно відзначити, що кількість наукових праць з цієї теми обмежена, більшість інформації, розміщеної в Інтернеті є публіцистикою і виконує інформаційну, а не дослідницьку функцію.

11

Засади функціонування НАТО

Організація Північноатлантичного договору існує з 1949 р., коли її було створено під час холодної війни. Основним документом, на якому базується діяльність НАТО є Північноатлантичний договір, підписаний представниками 12 держав. Під час холодної війни НАТО було надано важливу роль у протистоянні між соціалістичним блоком та «колективним Заходом». Однак після того, як у 1991 р. СРСР припинив своє існування, роль альянсу було переглянуто. Слід зазначити, що з 1949 р. змінилися як пріоритети, а й кількісний склад Північноатлантичного альянсу. На момент 2022 р. альянс включав 30 членів, розташованих у Європі та Північній Америці. У 2020 році до НАТО приєдналася Македонія [24].

У період розширення НАТО та входження в його держави Східної Європи після 1991 р. існувала риторика про те, що такий перебіг подій порушує домовленість, досягнуту під час об'єднання ФРН та НДР між представниками «колективного Заходу» та СРСР. Проте слід зазначити, що незважаючи на те, що аналіз розсекречених меморандумів після зустрічей політичних лідерів та спогади про переговорний процес підтверджують наявність такої домовленості, вона не лягла в основу документів, на яких

базується діяльність НАТО, а також не відображена в інших міжнародних договорах [32].

Основним документом, на який спирається НАТО у своїй діяльності, є Північноатлантичний договір, підписаний 4 квітня 1949 р. у Вашингтоні. У ньому закладено принципи діяльності організації, і навіть принципи прийняття рішень. Виходячи з преамбули документа можна проаналізувати мету створення організації та основні пріоритети її діяльності. У преамбулі Північноатлантичного договору зазначено, що НАТО у своїй діяльності прагне захисту свободи, демократії та законності. Виходячи з положень

договору, можна зробити висновок, що НАТО було засновано як оборонний союз, діяльність якого спрямована на створення зони колективної безпеки.

Північноатлантичний договір у статті 9 передбачає існування Північноатлантичної ради. Ця структура є головним органом прийняття рішень та єдиним органом, створення якого анонсовано у Північноатлантичному договорі. Всі інші органи управління НАТО були створені на основі пізніших нормативно-правових актів і їх створення базувалося на необхідності вирішення завдань у певній сфері, наприклад, як військова сфера, діяльність в якій регулюється військовим комітетом НАТО.

Основи принципу колективної оборони закладені у статті 5 Північноатлантичного договору, згідно з якою напад на одну з держав НАТО буде прирівняний до нападу на альянс загалом [28]. Колективна оборона як

один з основних принципів діяльності НАТО є перешкодою для прийняття нових держав до альянсу, особливо якщо на їх території є заморожені чи активні територіальні конфлікти, оскільки така держава в майбутньому може активувати 5-ту статтю Північноатлантичного договору, зобов'язавши інших членів НАТО вступити у конфлікт, що особливо актуально зараз для України.

Незважаючи на присутність такої перешкоди на шляху інтеграції держав з територіальними конфліктами в НАТО, варто зазначити, що не існує заборони на прийняття таких держав до альянсу, яка б отримала закріплення у міжнародних нормативно-правових актах.

Стратегічна концепція Альянсу координує роботу організації відповідно до нових глобальних викликів, цілей і завдань НАТО в рамках політичних реалій, а значить, відображає трансформацію організації і мотивує її на подальші зміни.

Перш за все, варто почати з того, що після розпаду Радянського Союзу перед Організацією Північноатлантичного договору відкрилися нові горизонти. По-перше, 1991 року у світі з'явилася 15 незалежних республік, що означало можливість побудови нового вектора розвитку відносин із колишніми країнами-сателітами Радянського Союзу. Країни Центральної Східної Європи проголосили собі шлях «назад до Європи». Крім того, НАТО вже тоді почала шукати собі майбутніх союзників, поступово залучаючи республіки до процесу інтеграції. Країни-члени Альянсу проводили військові навчання, акції з підтримки миру, всебічні діалоги та модернізацію армій за новими стандартами.

По-друге, закінчення холодної війни, падіння Берлінської стіни в листопаді 1989 р., виведення радянських військ з Угорщини та Чехословаччини призвели в 1991 р. до серйозного перегляду стратегії НАТО, віддавши її від колишнього вектора протистояння. Після подолання ідеологічного розколу Європи, об'єднання Німеччини, початку розвитку європейської інтеграції в галузі безпеки та оборони, НАТО заговорила про побудову єдиної системи безпеки, яка зможе підвищити взаємну довіру та передбачуваність, враховуючи той факт, що навіть після зникнення «монолітної, масштабної та потенційно безпосередньої загрози», збереглася велика невизначеність щодо майбутнього організації.

Стратегічна концепція НАТО 1991 року містила в собі важливі зміни, що відображають трансформацію навколишнього Альянсу світу. Насамперед, відповідно до Стратегічної концепції, змінилися виклики та ризики для організації. Так, загроза нападу на європейські держави, у зв'язку зі зникненням Радянського Союзу, була знижена, відповідно, цей факт перестав бути основою концепції, на відміну від попередніх років, де підписані

союзниками документи були спрямовані насамперед на забезпечення колективного захисту держав у разі нападу. Тепер виклики та ризики стали багатограними та комплексними, що вимагало від організації додаткової трансформації з метою бути здатною реагувати на них ефективно та своєчасно.

У Стратегічній концепції вказується, що тепер ризики виникають не внаслідок певного тактичного розрахунку однієї держави, з наміром підірвати стабільність іншої, а політичні, економічні та соціальні зрушення у суспільстві, особливо етноконфесійна напруженість у молодих державах можуть викликати вищезазначені ризики. Такі ризики не ведуть до прямої загрози стабільності та існуванню держави-члена НАТО, але можуть призвести до криз всередині Європи, або викликати втручання третіх сторін ззовні, що, в свою чергу, веде до порушення стійкості Північноатлантичного регіону.

Основна мета НАТО, як зазначено усіх концепціях, залишається незмінною – сприяти миру та стабільності. За допомогою співпраці, солідарності та згуртованості у всіх сферах Альянс гарантує своїм членам спільні зусилля щодо усунення будь-якого роду конфлікту чи кризової ситуації в рамках можливостей організації. Відповідно до концепції 1999 року, для досягнення своєї мети, НАТО ставить перед собою ті самі цілі, що й у Стратегічній концепції 1991 року, в той же час, особливо важливим у цих умовах є підтримка військового потенціалу, достатнього для відображення військової агресії або залякування з боку держави. Більше того, оперативна боєготовність Альянсу може бути розглянута з точки зору ефективного врегулювання конфлікту під час операцій кризового реагування поза п'ятою статтею Вашингтонського договору. У свою чергу, якщо торкнутися п'ятої статті Вашингтонського договору, то колективний захист членів Альянсу, як і раніше, є наріжним каменем НАТО [88].

Говорячи про силову позицію Альянсу, не можна не згадати, що, згідно з концепцією, НАТО пропонує підтримувати поєднання ядерних та звичайних сил на континенті. Ядерна зброя служить як залякування, і робить ризики

нападу помітно нижчими, тоді як звичайні озброєння необхідні для забезпечення стримування та оборони.

Ще один чинник, який помітно вплинув на розвиток організації – це найбільше розширення Європейського союзу в 2004 році і подальше розширення НАТО. Сім країн-партнерів офіційно стали членами НАТО 29 березня 2004 року: Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія, в результаті чого загальна кількість членів Альянсу зросла до 26 членів. НАТО стала все більше більше викликати тривогу Москви.

Незважаючи на те, що Росія була публічно проти цього кроку, внутрішні потрясіння та економічні проблеми не дозволили їй вжити активних дій щодо запобігання пострадянським країнам вступу до організації [24].

Для досягнення своїх цілей НАТО ставить собі за мету наступні сфери діяльності: колективна оборона; кризове управління; спільна безпека. По-перше, колективна оборона залишається наріжним каменем існування Альянсу, напад на одного з членів буде прирівняний до нападу на всіх. По-друге, НАТО продовжить використовувати поєднання політичних та військових інструментів для запобігання, врегулювання та відновлення після конфліктів. По-третє, партнерство є важливим інструментом для забезпечення загальної стабільності та безпеки. Розвиваючи ефективну співпрацю з ключовими гравцями на світовій арені, Альянс робить свій внесок у розвиток майбутнього регіону.

Щоб не допустити виникнення кризи в регіоні, НАТО повинна бути здатна захистити або стримати потенційну загрозу, таким чином, поєднання ядерних та звичайних засобів є важливим інструментом стримування, незважаючи на те, що ризик застосування ядерної зброї невеликий. Під ядерними силами тут мають на увазі стратегічне озброєння США, Франції та Сполученого Королівства.

Якщо торкнутися антикризового управління, то запобігання конфліктам, врегулювання конфліктів і підтримка миру після врегулювання – ключові завдання НАТО у цій галузі. Таким чином, робота Альянсу повинна

поєднувати у собі цивільні, політичні та військові зусилля, поєднані з партнерством. Тут важливо відзначити, що відстеження та аналіз є превентивними заходами Альянсу для запобігання виникненню ризику безпеки. Якщо превентивні заходи не дають належного ефекту, НАТО вдається до використання збройних сил, які, в свою чергу, є мобільними та здатними в найкоротші терміни бути розгорнутими на полях. Для відновлення миру та благополуччя після конфлікту НАТО робить свій внесок у реконструкцію та навчання персоналу через пряму співпрацю з державою або міжнародною організацією.

Також, для підвищення взаємної довіри та стабільності НАТО відкрито для діалогу про вступ з будь-якою країною, яка підтримує основні принципи організації. Водночас НАТО створює міцні партнерські відносини як з міжнародними організаціями, так і з окремими державами.

Політика «відкритих дверей» НАТО, яка дозволяє новим державам стати членами альянсу, ґрунтується на статті 10 Північноатлантичного договору. У цій статті для кандидатів на роль члена НАТО ставляться такі вимоги: держава повинна перебувати в Європі, держава повинна бути здатна дотримуватися принципів НАТО і робити внесок у безпеку Північноатлантичного регіону.

Також слід зазначити, що згідно зі статтею 10 Північноатлантичного договору рішення про прийняття нових членів до НАТО має бути ухвалене на основі консенсусу [27]. Такий підхід до прийняття нових членів у НАТО дозволяє досягти згуртованості альянсу, оскільки в ньому не можуть бути держави, між якими існують значні протиріччя, що пов'язано з тим, що перша з таких двох держав, яка вже є членом НАТО, може заблокувати рішення про вступ до Союзу другого. Політика «відкритих дверей» НАТО є, з одного боку, гарантією того, що будь-яка держава, що відповідає названому у 10 статті критерієм, може подати заявку на вступ до альянсу, проте з іншого боку ця стаття не надає чітких критеріїв, на основі яких держава може бути прийнятим або їй може бути відмовлено, що створює можливість для НАТО додати політичний аспект у процес прийняття такого рішення.

На практиці перед наданням статусу члена НАТО, державі спочатку має бути наданий План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ). Правове закріплення ПДЧ базується на коментарі до 10-ї статті Північноатлантичного договору, який був прийнятий у 1999 р. У цьому документі ПДЧ визначено як набір заходів, виконання яких необхідно для вступу до НАТО. Стаття 4 цього коментаря дозволяє нам проаналізувати сфери, які стосуються Плану дій щодо членства в НАТО. Так, виділено 5 категорій: питання політики та економіки, військові питання, питання ресурсів, питання безпеки та правові питання [119]. Таким чином, метою існування такого формату як ПДЧ є остаточна уніфікація військових та цивільних інституцій, які безпосередньо чи опосередковано стосуються колективної оборони та взаємодії з наднаціональними структурами НАТО.

Незважаючи на існування інших форматів взаємодії, які можуть надаватися державам на їхньому шляху інтеграції в НАТО, з 1999 р. саме ПДЧ прийнято вважати фінальною прямою на шляху інтеграції, незважаючи на відсутність гарантій вступу.

Таким чином, структура та нормативно-правова база Організації Північноатлантичного договору дозволяють їй приймати до альянсу нові держави, проте країна-кандидат має відповідати критеріям, які перед нею ставить НАТО у рамках ПДЧ. Також важливим аспектом процесу інтеграції держави у структури НАТО є той факт, що подібні рішення ухвалюються Північноатлантичним альянсом із застосуванням принципу консенсусу.

1.2 Правові аспекти взаємодії НАТО з Україною

Взаємодія НАТО та України отримала правове закріплення у 1991 р., коли Україна приєдналася до Ради Північноатлантичного співробітництва [40]. Приєднання до цієї структури свідчить про інституціоналізація відносин між НАТО та Україною.

Одним із основних документів, на яких базуються відносини між НАТО та Україною, є Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО, підписана у 1997 р., а також Декларація про доповнення до Хартії про особливе партнерство, підписана у 2009 р [42]. Якщо у документі версії 1997 р. було викладено основні засади співробітництва між НАТО та Україною та кооперації в окремих сферах, то після доповнень 2009 р. простежується закріплення позиції України щодо бажання вступити до альянсу [56].

Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО, підписана у 1997 р. з доповненнями 2009 р., закріплює основні напрями співпраці двох сторін, а також визначає основні механізми взаємодії як на рівні зустрічей, так і інституційно. Варто зазначити, що у Хартії відсутнє правове закріплення статусу України як кандидата на вступ до альянсу, що робить цей документ одним із базисів регулювання відносин між НАТО та Україною у багатьох сферах, проте не закріплює бажання України вступити до альянсу та згоди організації на те, що якимось це станеться [56].

Прагнення України приєднатися до Організації Північноатлантичного договору закріплено в Декларації Будапештського саміту НАТО, опублікованій 3 квітня 2008 р. У статті 23 Декларації вітається бажання приєднатися до ПДЧ, однак зазначено, що на даний момент НАТО не готове надати Україні можливість приєднатися до України. Також у цій статті Декларації зазначено, що Україна стане членом НАТО [56]. Таким чином, у 2008 р. пролунала обіцянка про те, що Україна зможе приєднатися до Північноатлантичного альянсу, проте не було зазначено ні умов, ні термінів цього процесу. Таке формулювання дозволило НАТО не відходити від політики «відкритих дверей», закріпленої у 10-й статті Північноатлантичного договору, проте не давати жодних гарантій та перенести рішення про вступ України на невизначений термін.

Політичні та військові реформи, за заявою керівництва НАТО, є необхідним кроком для вступу України до НАТО. Незважаючи на заяву про те, що проведених реформ все ще недостатньо, слід зазначити, що з 2008 по

2021 роки, було здійснено наступні реформи, направлені на відповідність військових та громадських інститутів стандартам НАТО; реформа у сфері відносин цивільних та військових структур, а саме призначення міністром оборони цивільного чиновника, були запущені реформи у спецслужбах, було прийнято розпорядження про зниження рівня таємності про оборонні закупівлі, було дано старт реформи Збройних сил України (ЗСУ) на типову J-структуру НАТО, а також було проведено реформу сержантського корпусу Збройних сил України [78].

Також Міністерством оборони у 2016 р. було розроблено документ про «Відповідність класів постачання Збройних сил України класам постачання матеріально-технічного забезпечення НАТО та США». Цей документ є базою даних, в якій наводиться відповідність між різними класами озброєнь і супутнього обладнання в класифікаціях України, НАТО і США [42].

Важливим правовим аспектом взаємодії України та НАТО є конституційне закріплення інтеграції з НАТО як зовнішньополітичного пріоритету України. У вересні 2018 р. до Верховної Ради України було внесено проект поправок до Конституції України, який було сформульовано президентом України Петром Порошенком [45]. Метою цього проекту було конституційне закріплення євроатлантичного курсу України, а також такої зовнішньополітичної мети, як вступ до НАТО 7 лютого 2019 р. Верховна Рада України ухвалила абсолютною більшістю голосів цей законопроект: 334 із 385 депутатів проголосували «за», 35 «проти» [19]. 19 лютого Петро Порошенко підписав цей законопроект, і таким чином поправки до Конституції України було ухвалено. [47]

Після прийнятих поправок до Конституції України у 2019 р. у преамбулі основного документа було зазначено «європейську ідентичність українського народу» та «незворотність європейського та євроатлантичного курсу України». Також поправка була внесена до статті 102, в якій було зазначено статус президента України як «гарант реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО». [75]

Таким чином, з 1991 до 2021 рр. відносини між НАТО та Україною отримали правове закріплення у рамках підписання міжнародних договорів, а також декларативні висловлювання у двосторонньому порядку. Крім того, було проведено реформи з боку України, які були спрямовані на відповідність українських цивільних та військових інституцій, а також ЗСУ стандартам, які вимагають Організація Північноатлантичного договору від кандидатів на надання статусу члена організації. У 2019 р. зовнішньополітична мета: вступити до НАТО, отримала закріплення в Конституції України, що свідчить про те, що ця мета є не лише стратегічною, а й сприймається як стабільний зовнішньополітичний курс. Також у Конституції України було закріплено роль президента, який з 2019 р. є гарантом продовження курсу на інтеграцію з НАТО [116]. Такий статус президента може перешкоджати приходу до влади політика, який був би проти вступу України до Організації Північноатлантичного договору.

1.3 Спільні формати взаємодії України та Альянсу

У 1991 р. одразу після здобуття державного суверенітету уряд України розпочав взаємодію зі структурами НАТО, приєднавшись до Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС), яку у 1997 р. було трансформовано у Раду Євро-Атлантичного Партнерства (РСАП) [125]. У 1994 р. Україна приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру», ставши першою країною, що приєдналася до цієї програми, з усіх членів СНД [1]. У 1997 р. у Києві було відкрито Центр інформації та документації НАТО. Цілями цієї структури є підвищення рівня поінформованості громадян України на тему взаємовідносин НАТО та України, встановлення та підтримання контакту з державними органами України, консультації офіційних осіб з питань безпеки та зовнішньої політики, представлення інтересів НАТО в Україні [116].

У рамках Мадридського саміту НАТО, який відбувся 8–9 липня 1997 р., було підписано Хартію про особливе партнерство, яка закріпила основні принципи розвитку відносин між НАТО та Україною [61]. Також у рамках Мадридського саміту було засновано комісію НАТО – Україна. Хартія про особливе партнерство підтвердила прихильність обох сторін до ідей розвитку Євро-Атлантичного партнерства та програми «Партнерство заради миру». Дві сторони зобов'язалися проводити консультації з таких питань, як політика та безпека; запобігання кризам та конфліктам; нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї; контроль над озброєннями та сприяння роззброєнню; військові технології; припинення торгівлі наркотиками і боротьба з тероризмом. Сторони заявили про необхідність співробітництва з питань цивільного планування та узгодженого реагування у разі надзвичайних ситуацій; з питань екологічної безпеки, включаючи ядерну безпеку; виявили необхідність спільного планування, зокрема планування бюджету та концепції національної безпеки. Було заявлено плани щодо розширення взаємодії з питань співробітництва в галузі озброєнь, військової підготовки, розвитку оборонної співпраці між Україною та її країнами-сусідами. У рамках Хартії про особливе партнерство було заявлено здійснення взаємодії шляхом консультацій та співробітництва в рамках зустрічей на рівні Північноатлантичної ради, взаємних візитів, розширення та поглиблення програми «Партнерство заради миру», заснування військової місії зв'язку, як частини місії про НАТО, в Україні [61].

Таким чином, у Хартії про особливе партнерство наголошується, що ключовими векторами розвитку відносин між НАТО та Україною є підтримка миру в регіоні, а також повна підтримка Північноатлантичним альянсом роззброєння України та введення на території держави без'ядерної зони з приєднанням до відповідних домовленостей, таких як ДНЯЗ (Договір про нерозповсюдження ядерної зброї), ДЗЗСС (Договір про звичайні збройні сили в Європі) [127].

Також 1997 року Україна відкрила свою дипломатичну місію при НАТО. Варто зазначити, що сторони швидко розпочали реалізацію домовленостей, досягнутих на Мадридському саміті, і вже в 1998 р. розпочала роботу спільна робоча група комісії НАТО – Україна з реформування оборонних систем, а також було відкрито офіс зв'язку НАТО у Києві, який своєю метою ставив інформування про можливості співпраці двох сторін, а також розвиток різноманітних напрямів взаємодії [116].

У 2000 р. український парламент ратифікував документ, що підтверджує статус збройних сил НАТО, що перебувають у державах у рамках програми «Партнерство заради миру», яка отримала назву «Угода про статус сил». Також відзначити, що у 2001 р. президентом України Леонідом Кучмою було підписано «Програму співробітництва Україна та НАТО за період до 2001 р.». Цей документ став основою розвитку двосторонніх відносин із низки питань.

У листопаді 2002 р. у Празі в рамках комісії НАТО – Україна на зустрічі міністрів закордонних справ було ухвалено план дій НАТО та України, який мав підтримати реформи в Україні, спрямовані на посилення євроатлантичної інтеграції. Крім того, у червні 2004 року НАТО та Україна підписують угоду про стратегічні повітряні перевезення [116].

Після «Помаранчевої революції» до влади в Україні прийшов Віктор Ющенко і з цього моменту взаємодія України з Північноатлантичним альянсом стала одним із зовнішньополітичних пріоритетів України [131, с. 82].

У лютому 2005 року в рамках візиту президента України до штаб-квартири НАТО в Брюсселі глави держав-учасниць Північноатлантичного альянсу вирішили інтенсифікувати співпрацю двох сторін. Це рішення було розвинене на зустрічі міністрів закордонних справ держав-членів НАТО, де було розроблено план дій для досягнення цієї мети [77].

У 2006 р. у рамках підготовки українського командування та офіцерів української армії було створено центр із перепідготовки кадрів у Хмельницькому. Однак, у 2006 р. під час візиту до штаб-квартири НАТО прем'єр-міністр України Віктор Янукович заявив, що співпраця йде успішно,

але народ України ще не готовий до вступу до Північноатлантичного альянсу на даному етапі [42]. Це, а після і вступ на посаду президента Віктора Януковича на посаду президента України у 2010 р. негативно позначилося на взаємодії двох сторін, проте діалог не згасав і створені структури продовжували свою активну взаємодію.

Також діалог активно йшов у військовій сфері. Прикладом успішного діалогу з цього напрямку може бути спільна заява від 13 червня 2008 року, яка була опублікована після засідання міністрів оборони в рамках комісії Україна – НАТО. Варто зазначити, що в рамках цієї заяви було відзначено і конкретні напрямки майбутньої взаємодії, такі як розширення спільної модернізації збройних сил та підготовка офіцерів української армії, які будуть готові до роботи у спільних збройних формуваннях [6].

У грудні 2009 р. було підписано Декларацію про доповнення до Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО, яка підтвердила основні напрямки взаємодії та той факт, що Україна прагне вступу до НАТО [80]. У 2010 р. на виборах президента України перемогу здобув Віктор Янукович, який дотримувався дещо іншої політики, з його приходом до влади країна зменшила темпи інтеграції з Європейським Союзом та НАТО.

У квітні 2010 р. відбулася зустріч у рамках комісії НАТО – Україна, на якій міністри закордонних справ підтвердили прагнення двох сторін до співробітництва та висловили згоду на продовження практичної взаємодії.

Також у травні 2012 р. Віктор Янукович відвідав саміт у Чикаго, на якому обговорювалися перспективи розвитку Міжнародних сил сприяння безпеці, військового контингенту, який був створений при НАТО і ставив за мету забезпечення безпеки у певних районах Афганістану [63]. У лютому 2013 р. в рамках комісії НАТО – Україна відбулася зустріч міністрів оборони, на якій сторони погодилися посилити взаємодію, а саме розширити програми перепідготовки офіцером та кадрового складу української армії, провести низку спільних навчань, які допоможуть виробити спільні уявлення та взаємодії у кризових ситуаціях. , також стояло питання необхідності

нейтралізації радіоактивних відходів, які залишилися на об'єктах військово-промислового комплексу ще з часів існування СРСР [6].

У грудні 2013 року міністри закордонних справ країн-членів НАТО обговорили результати реформ та реформ, які були здійснені в Україні. Також було оцінено діяльність структур, створених для того, щоб допомогти Україні на її шляху інтеграції з євроатлантичними структурами. Варто зазначити, що на цій зустрічі було засуджено застосування сили проти мирних демонстрацій, які відбувалися в цей час в Україні.

Також сторони за досліджуваній період провели ряд спільних навчань для реалізації на практиці тих знань, які отримували кадри збройних сил про спільну взаємодію [6]. Наприклад, у 2005 р. Україна приймала багатонаціональні навчання, спрямовані на вироблення стратегії реагування на стихійні лиха, що дістали назву Joint Assistance 2005. Також морські збройні сили України були задіяні в рамках підтримки антитерористичної операції «Активні зусилля». На підтримку збройних сил НАТО в Афганістані, Україна відправляла в зону конфлікту медичний персонал. Також збройні сили України зробили внесок в операцію НАТО, яка була спрямована проти піратства біля берегів Сомалі. Слід зазначити внесок збройних сил України у миротвірні операції НАТО на території колишньої Югославії. Це говорить про те, що теоретичні розробки, які активно створювалися та затверджувались у рамках структур, які були створені для цього, також відрацьовувалися на практиці [4].

Україна взяла участь у операціях НАТО в Косові, надаючи персонал для будівництва та проектування інженерних споруд. Також українські фахівці підтримують місії НАТО та Афганістані, надаючи їм кваліфіковані консультації, а також надсилаючи персонал. Також варто відзначити внесок України у боротьбу з піратством в Індійському океані та бере участь у розвитку Сил відповідного реагування НАТО [116]. Таким чином, незважаючи на серйозний і затяжний територіальний конфлікт на своїй території, Україна докладала зусиль для підтримки збройних формувань НАТО, а також

існуючих місій альянсу. Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що Україна всіма силами намагається показати себе надійним союзником, щоб процес інтеграції просувався вперед.

Після політичної кризи 2013 р., а також початку збройного конфлікту на Південному Сході України у 2014 р. НАТО та Україна продовжили взаємодію як у рамках створених до цього структур, так і у нових форматах. Уряди Петра Порошенка та Володимира Зеленського сприяли інтенсифікації діалогу та взаємодії між НАТО та Україною.

Трьома ключовими структурами, створеними до 2013 р., але продовжувочими розвиток та діяльність у період з 2013 р. по 2021 р., були комісія Україна – НАТО, щорічні національні плани дій, а також Прискорений діалог.

За період із 2013 по 2021 роки. комісія Україна – НАТО організувала регулярні засідання на високому та найвищому рівні з питань зміни територіального статусу Кримського півострова, а також збройного конфлікту на Південному Сході України та нарощування збройної присутності на кордоні з Україною з боку Російської Федерації [101]. Незважаючи на те, що комісія НАТО – Україна є структурою, через яку проходить більша частина заходів, рішень та зустрічей, вона часто критикується за те, що певною мірою віддаляє Україну від основної взаємодії з іншими державами Північноатлантичного альянсу, оскільки замість того, щоб інтегрувати Україну в основні структури, в рамках яких відбувається ухвалення рішень про майбутнє організації та основні напрямки її діяльності, для розвитку відносин з Україною виділяється окрема структура, яка відповідає за питання, що стосуються безпосередньо цієї держави. Таким чином, поступова інтеграція України до НАТО підмінена постійними розмовами про інтеграцію України до НАТО [69].

Програма національних планів дій продовжувала діяти після саміту в Бухаресті. Щороку Україна та НАТО розробляли річний план співробітництва та взаємодії для того, щоб Україна в найкоротші терміни змогла досягти

показників, які необхідні для того, щоб держави могли претендувати на вступ до Організації Північноатлантичного договору [130]. Подібні цілі ставили перед собою на певному етапі такий формат, як Прискорений діалог України з НАТО, який за своїм визначенням спрямований на спрощення та прискорення вступу держави до Північноатлантичного альянсу. Незважаючи на те, що формально цей формат у відносинах між Україною та НАТО продовжує існувати, у період з 2013 по 2021 роки було надано перевагу іншим форматам взаємодії [93].

Одним із ключових форматів допомоги Україні з боку НАТО стало створення трастових фондів, яке було анонсовано на Уельському саміті НАТО у 2014 р. Серед таких фондів варто виділити: фонд модернізації командування, контролю та зв'язку; фонд з логістики та стандартизації; фонд із кібернетичної безпеки; фонд з перепідготовки та соціальної адаптації військових; фонд із медичної реабілітації; фонд зі знешкодження саморобних вибухових пристроїв. У рамках напрямів, які озвучені у назвах кожного із фондів Україні необхідно фінансування для того, щоб провести реформи. Держави-члени вносять внески до існуючих трастових фондів на свій розсуд, а Україна, у свою чергу, використовує ці фінансові засоби для модернізації. Середня сума щорічної допомоги, яка проходить через механізм вищезазначених фондів, становить близько 40 мільйонів євро. Варто зазначити, що за різні напрями підтримки реформ в Україні в рамках існуючих трастових фондів відповідають окремі держави, які відповідають за контроль над освоєнням отриманих коштів, а також розробку програм взаємодії між Україною та Трастовими фондами НАТО.

Найактивнішим донором у Трастових фондах НАТО є Сполучені Штати Америки, на частку яких припадає понад 50% усіх фінансових вкладень [43].

Такий формат підтримки інтеграції України до структур Організації Північноатлантичного альянсу дозволяє країнам-учасникам організації фінансувати саме ті напрями, які вони вважають за необхідні, а також уникати труднощів у досягненні загального рішення, яке потрібно приймати

на основі консенсусу. Таким чином, Україна отримує допомогу незалежно від розбіжностей держав-членів НАТО, що є позитивним аспектом для самої України, а також позитивно впливає не лише на імідж Північноатлантичного альянсу як організації в цілому, а й на імідж окремих держав, які найактивніше борються за подальше розширення НАТО.

Важливим форматом взаємодії в даний період став ухвалений у 2016 р. «Пакет комплексної взаємодопомоги», в рамках якого вживаються різноманітні заходи, спрямовані на допомогу Україні у досягненні її мети:

реформування збройних сил відповідно до стандартів НАТО. У рамках

«Пакету комплексної взаємодопомоги» проводиться робота з більш ніж сорока напрямків. Такими напрямками є нарощування потенціалу держави та розвиток державних інститутів; удосконалення центрів прийняття рішень у збройних

силах України, а також впровадження сучасних технологій у процеси

управління збройними формуваннями на найвищому рівні; логістика та

стандартизація; розвиток технічного співробітництва у сфері оборони;

кібербезпека; енергетична безпека; медична реабілітація; розвиток технологій

щодо запобігання вибухам та розмінування; наукові дослідження у сфері

безпеки; стратегічні комунікації; протистояння гібридним засобам ведення

війни; реформування служб безпеки; підготовка до надзвичайних ситуацій, у

тому числі щодо цивільного населення. Варто зазначити, що цей формат

взаємодії охоплює найсучасніші проблеми у сфері безпеки, а отже,

користуючись перевагами цієї програми, Україна справді може значно підняти

свій рівень обороноздатності, що є значною перевагою даного формату.

Одним із ключових моментів у взаємодії НАТО та України стало оголошення Організацією Північноатлантичного договору у 2020 році

України партнером з розширеними можливостями. Це рішення було

обґрунтовано тим, що таке партнерство дозволить двом сторонам адаптувати

політику до поточних потреб, а також підвищить статус відносин між

Україною та НАТО [97]. Однак партнерство з розширеними можливостями не

замінює План дій щодо членства в НАТО, підписання якого Україна вже довгий час намагалась досягти.

Також варто зазначити, що формати взаємодії між НАТО та Україною не існують ізольовано. Відбувається постійна координація та адаптація під поточні обставини. Така координація структур та форматів взаємодії відбувається завдяки роботі комісії НАТО – Україна, а також завдяки роботі експертних груп з різних структур НАТО. Наявність постійного політичного діалогу між офіційними особами України та керівництвом НАТО також досить позитивно позначається на координації взаємодії у різних структурах та форматах [100].

Таким чином, у період із 1991 по 2021 рр. Україна та НАТО розробили безліч спільних форматів взаємодії, спрямованих на реформування збройних сил та цивільних інститутів України, військову допомогу Україні, навчання офіцерів та військових інструкторами НАТО. Проте Україна не приєдналася до Плану дій щодо членства в НАТО, програми, яка є фінальним набором вимог до держави для здійснення інтеграції. На момент 2021 року Україна та НАТО спільно працювали в рамках таких структур як: комісія Україна – НАТО, Прискорений діалог, програма Національних планів дій, Партнерство заради миру. Створені у 2014 р. графові фонди НАТО та прийнятий у 2016 р. «пакет комплексної допомоги», а також статус партнера з розширеними можливостями, отриманий Україною у 2020 р., свідчать про те, що керівництво НАТО, а також політичне керівництво держав-членів альянсу, прагнули створити формати, у межах яких можна нарощувати взаємодію, а також створювати індивідуальні межі співробітництва з Україною.

Висновки до розділу 1

Таким чином, взаємодія НАТО з Україною ґрунтується на правових нормах НАТО, таких як Північноатлантичний договір, 10 стаття якого закріплює право будь-якої держави, яка відповідає заданим критерієм, вступити до альянсу. Також необхідно зазначити, що згідно з Північноатлантичним договором рішення про прийняття нового члена має прийматися одногосно. З боку України бажання приєднатися до НАТО отримало правове закріплення. Так, в Україні ця мета набула статусу зовнішньополітичного пріоритету і була закріплена в Конституції. Україна провела низку правових реформ, метою яких була відповідність нормативно-правової бази, а також військових та цивільних інститутів стандартам Організації Північноатлантичного договору.

Роль НАТО в українській політиці за період з 1991 по 2021 роки значно зросла. Свідченням цього є як ухвалені законопроекти та результати голосування за законопроекти, спрямовані на зближення з НАТО, так і передвиборчі обіцянки політиків. Слід зазначити, що за досліджуваний період в Україні значно зросла кількість громадян, які підтримують ідею вступу до НАТО. Це пов'язано як з політикою, що проводиться державою, так і з територіальним конфліктом, який існує на території України. На момент 2021 р. в Україні більше половини населення виступало за вступ держави до НАТО. Уряди України у своєму вибудовуванні політики щодо Північноатлантичного альянсу посилалися на обіцянку, дану цим державам на Бухарестському саміті НАТО у 2008 р., а також на реформи, які були проведені.

Історіографія з досліджуваної тематики представлена як роботами українською мовою, так і дослідженнями зарубіжних авторів. Це дозволяє ширше подивитися на проблему, порівнявши підходи до неї дослідників різних шкіл та представників різних держав.

РОЗДІЛ 2 ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-НАТО 1991-2021

2.1 Політика НАТО щодо України в 1991-2021 рр.

Відносини керівництва НАТО та країн-членів організації можна простежити за вступами офіційних осіб та за заявами, які були опубліковані після зустрічей на різному рівні.

У березні 1992 р. було опубліковано заяву, яка підбила підсумки позачергової зустрічі Північноатлантичної ради зі співробітництва. У цій заяві зазначено, що офіційні особи країн-членів НАТО вітають бажання низки країн, до яких входить і Україна, розпочати тісну співпрацю з Організацією Північноатлантичного договору [126]. У жовтні 1993 р. генеральний секретар НАТО Манфред Вернер у своїй промові «Нова ера НАТО» підкреслив можливість розширення НАТО шляхом включення в організацію країн, які раніше входили до соціалістичного табору, але також наголосив на тому, що однією з основних цілей організації бачить підтримку стабільних відносин з Російською Федерацією, з чого можна було зробити висновок, що керівництво НАТО не прийматиме поспішних рішень щодо розширення організації [48].

У заяві від 11.06.1993 р. НАТО закликає Україну, як і низку інших країн до ратифікації та імплементації Договору про скорочення стратегічних озброєнь (СНО-1). Така увага до цього договору говорить про те, що для НАТО було надзвичайно важливо створити на території Східної Європи без'ядерну зону для поглиблення подальшої співпраці з країнами цього регіону [32].

У декларації глав держав та урядів, опублікованій 11 січня 1994 р. висловлюється надія на те, що співпраця з незалежною, демократичною, стабільною та без'ядерною Україною сприятиме безпеці та стабільності в регіоні. Також у цій декларації вітаються реформи, що відбуваються в Україні та спрямовані на посилення та поглиблення взаємодії з НАТО [65].

У спільному прес-релізі від 14 вересня 1995 р., опублікованому після зустрічі президента України Леоніда Кучми та генерального секретаря НАТО Віллі Клааса 4 червня 1995 р., наголошується, що керівництво НАТО високо цінує участь України у миротворчих операціях у Югославії, також позитивно оцінюється участь держави у програмі «Партнерство заради миру» підкреслюється прогрес у відносинах між НАТО та Україною. Однією з основних тез цієї заяви є запрошення України до обговорення низки питань Євроатлантичної безпеки в рамках формату «16+1» [87].

На церемонії підписання Хартії про особливе партнерство 9 липня 1997 року генеральний секретар НАТО Хав'єр Солана наголосив на важливості події, стверджуючи, що спільними зусиллями Північноатлантичний альянс і Україна досягнуть підтримки стабільності в регіоні за допомогою тих механізмів, які передбачала ця хартія. Також у рамках цього заходу своє схвалення висловили офіційні особи держав, які є членами НАТО [123].

У 1999 р. відбувся саміт у рамках комісії НАТО – Україна, в результаті якого було опубліковано декларацію, значна частина якої складається з тез, пов'язаних з привітанням участі українських військових формувань у миротворчих операціях НАТО, таких як операції в Косово (KFOR) і Боснії та Герцеговині [116]. У 2001 р. на зустрічі міністрів закордонних справ у рамках діяльності комісії НАТО – Україна виступив генеральний секретар НАТО Джордж Робертсон, який у своїй промові наголосив на важливості співпраці НАТО та України на Балканах та в Афганістані [108].

Під час консультацій на високому рівні в рамках діяльності комісії НАТО – Україна у червні 2004 р. у Варшаві було наголошено, що Україна є важливим елементом системи безпеки у регіоні. Однією з ключових тез виступу Яапа де Гооп Схеффера було висловлювання про те, що Україна на цих етапах є «виробником стабільності, а не її споживачем» [107].

Після переходу до більш інтенсивних переговорів щодо членства НАТО в рамках «інтенсивного діалогу» з приводу інтеграції України до структур НАТО висловився президент США Джордж Буш. У своїй заяві він висловив

підтримку Вашингтону прагнень України стати членом НАТО. Таким чином, політика Віктора Ющенка отримала схвалення Білого дому, керівництво якого значно впливає на формування спільної політики НАТО [116].

У квітні 2005 року президент України В. Ющенко також окреслив вступ до НАТО однією зі стратегічних цілей держави, оскільки НАТО є гарантом стабільності в регіоні. Також у своїй заяві він висловив готовність реформування збройних сил для того, щоб вони відповідали стандартам НАТО [131].

Під час підготовки до Бухарестського саміту НАТО у 2008 р., керівництво України очікувало від генерального секретаря НАТО відповіді на питання про можливість приєднання до Плану членства в НАТО, проте її не було. Тоді Україна в рамках підготовки до цього саміту почала шукати союзників, які б підтримали її бажання приєднатися до Альянсу. Основним таким союзником стали Сполучені Штати Америки. Але, незважаючи на всі методи США посприяти процесу приєднання України до ПДЧ, це рішення на Бухарестському саміті було заблоковано. Тут варто відзначити позицію Франції та Німеччини, які обґрунтували неможливість включення до НАТО країн із внутрішніми конфліктами та суперечливістю суспільної позиції щодо приєднання держави до Північноатлантичного альянсу. Однак не було висловлено думок, що державі закрито шлях до організації. Незважаючи на це, союзники України в США продовжили висловлюватися про те, що Україні має бути надано ПДЧ [118].

Напередодні Бухарестського саміту проти вступу до НАТО України відкрито висловився президент Російської Федерації, В. Путін, який у своїй промові на Мюнхенській конференції з безпеки в Європі наголосив, що такий поворот подій може суттєво порушити рівновагу сил у Європі. І слід зазначити, що, виходячи з цієї думки і з власних міркувань, значна частина країн НАТО на Бухарестському саміті висловилися проти приєднання України до ПДЧ. Таким чином, у тексті Бухарестської декларації, опублікованій 3 квітня 2008 р., немає положення про те, що Україна отримає ПДЧ, проте

вітаються її прагнення до приєднання до цього плану, а також у статті 23 є теза про те, що Україна в майбутньому стане членом НАТО [56].

Незважаючи на підписання доповнення до Хартії про особливе партнерство, у 2009 р. керівництвом НАТО було висловлено ідею, що НАТО не збирається втручатися у внутрішні справи України при виникненні будь-яких проблем, що стосувалися і територіальної цілісності.

Варто зазначити, що позиція США щодо перспективи приєднання України до Північноатлантичного альянсу залишилася незмінною навіть після того, як у 2010 р. в Україні до влади прийшов Віктор Янукович, який

докорінно змінив основні напрямки розвитку зовнішньої політики, призупинивши всі дії, які були спрямовані на поглиблення інтеграції з НАТО, включаючи дії у рамках «Прискореного діалогу». Державний секретар США,

Гілларі Клінтон у липні 2010 р. заявила, що двері в НАТО для України завжди залишаються відчиненими, незважаючи на зміну зовнішньополітичних пріоритетів.

У березні 2012 р. Андерс Фог Расмуссен давав інтерв'ю журналістам із Російської Федерації, на якому на питання про взаємини між Організацією північноатлантичного договору та Україною він відповів, що керівництво

НАТО підтримує бажання України не брати участь у жодному з військово-політичних блоків і це ніяк не заважає двом сторонам здійснювати успішну взаємодію з низки практичних питань [115].

У 2013 році у відповідь на політичну кризу в Україні керівництво НАТО закликала сторони утриматися від насильства та провокацій, а також засудило уряд за використання сили проти мирних демонстрантів [116]. З початком

збройного конфлікту на Південному Сході України, а також у зв'язку з ситуацією, що розгорнулась в Криму, керівництво НАТО все частіше висловлювало свою позицію. Так, 2 березня 2014 р. Північноатлантична рада

закликала Росію дотримуватись міжнародно-правових зобов'язань, таких як Будапештський меморандум 1994 р., а також договорів, укладених між Росією та Україною у двосторонньому порядку. Також у цьому висловлюванні

прозвучала позиція НАТО, що підтверджує підтримку Організацією Північноатлантичного договору суверенітету України, а також її територіальної цілісності [104].

6 березня 2014 року після зустрічі між генеральним секретарем НАТО, Андерсом Фогом Рамуссеном та прем'єр-міністром України, Арсенієм Яценюком, відбулася прес-конференція, на якій генеральний секретар НАТО заявив, що Україна може розраховувати на підтримку з боку НАТО. Також до порядку денного увійшли питання можливості розширення співробітництва та взаємодії між Україною та НАТО, включаючи спільні військові навчання та навчання збройного складу України інструкторами НАТО [74].

27 липня 2014 р. між Україною та НАТО було підписано «угоду про асоціацію», яка дозволила двом сторонам більш ефективно здійснювати взаємодію з поточних питань, а також стала кроком назустріч інтеграції.

Надію на плідну співпрацю висловив і генеральний секретар НАТО під час візиту до Києва влітку 2014 [88]. На саміті НАТО в Уельсі в 2014 р. питання про підтримку України та її бажання вступити до НАТО стояло досить гостро, оскільки саміт припав на активний період збройних дій на Південному Сході

України. Також була озвучена думка про те, що конфлікт між Україною та Російською Федерацією не лише загострює військово-політичну ситуацію в європейському регіоні, а й може значно ускладнити процес вступу до Організації Північноатлантичного договору для України [88]. Також на саміті в Уельсі було ухвалено рішення про утворення трастових фондів, у рамках діяльності яких Організація Північноатлантичного договору сприятиме реформуванню збройних сил України, а також сприятиме розвитку спільних проектів [98].

29 січня 2015 року Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг провів зустріч з міністром закордонних справ України Павлом Клімкіним, в рамках якої сторони обговорили подальший розвиток відносин між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. Єнс Столтенберг у рамках цієї зустрічі заявив про те, що керівництво НАТО продовжує підтримувати

територіальну цілісність та суверенітет України, а також заявив, що Організація Північноатлантичного договору розраховує на спільну роботу з українськими колегами [122]. У рамках візиту генерального секретаря НАТО, Енса Столтенберга, до Києва 22 вересня 2015 р. на порядку денному стояли питання реформ, а також поточна ситуація на сході України та можливості Організації Північноатлантичного договору надати Україні необхідну допомогу у боротьбі за територіальну цілісність. У рамках цієї зустрічі сторони домовилися офіційно закріпити юридичний статус дипломатичного представництва НАТО в Україні та підписали спільну декларацію про розширення сфер технічного співробітництва. Крім того, в рамках цього візиту Генеральний секретар НАТО наголосив на важливості діяльності трастових фондів для забезпечення підтримки України з боку Організації Північноатлантичного договору та її членів [134].

Президент України Петро Порошенко відвідав штабквартиру НАТО 17 грудня 2015 р. для того, щоб виробити спільну стратегію розвитку відносин між двома сторонами на 2016 р. У результаті цієї зустрічі генеральний секретар НАТО зазначив, що останні місяці в кооперації між організацією та Україною можна було помітити певний прогрес, а також зазначив, що Україна все ще має зробити багато для забезпечення власної обороноздатності. Однак, за словами генерального секретаря, старання та амбіції українського керівництва, дозволяють вірити в те, що Україна досягне результатів на цьому шляху [121].

Після ратифікації Верховною Радою України угоди між НАТО та Україною про статус представництва Організації Північноатлантичного договору в Україні, цей документ набрав чинності. Це підвищило формальний рівень дипломатичних відносин між двома сторонами [116]. На зустрічі міністрів оборони держав-членів НАТО, яка відбулася 15 червня 2016 р., прозвучала пропозиція щодо надання Україні «Пакегу комплексної допомоги», яка має бути спрямована на побудову більш ефективної оборонної системи. Учасники заходу зійшлися на думці про те, що для більш ефективної

оборонної політики необхідно провести низку реформ, які б спрямовані на надання більшого контролю над військовою сферою цивільними особами [96].

І цей «Пакет комплексної допомоги» було надано Україні на саміті НАТО у липні 2016 р. у Варшаві. Петро Порошенко під час цього саміту дав зрозуміти

всім присутнім, що Україна не ставить за мету негайний вступ до Організації

Північноатлантичного договору, а намагається зробити все можливе для того,

щоб задовольнити стандарти, які організація вимагає від кандидатів на приєднання [73]. У рамках зустрічей у штаб-квартирі НАТО між керівництвом

організації та офіційними представниками України пролунало занепокоєння

ситуацією на Південному Сході України, а також у черговий раз прозвучали

запевнення про підтримку Організацією Північноатлантичного договору

суверенітету та територіальної цілісності України [116].

У штаб-квартирі НАТО 31 березня 2017 р. відбулася зустріч Комісії

НАТО-Україна, в рамках якої особливу увагу було приділено обговоренню

питань освоєння ресурсів, виділених Україні через «Пакет ефективної допомоги», а також через трастові фонди. Учасники заходу дійшли висновку

про те, що ресурси використовуються за призначенням, а результати їх

освоєння вважатимуться позитивними [86]. У рамках святкування 20-річчя

Декларації про особливе партнерство між НАТО та Україною Генеральний

секретар НАТО Єнс Столтенберг провів зустрічі з президентом, прем'єр-міністром, а також рядом інших офіційних осіб. У своєму зверненні до

Верховної Ради України він підбив підсумки спільної роботи Організації

Північноатлантичного договору та України, а також оцінив низку форматів

взаємодії, в рамках яких відносини двох сторін розвиваються. Особливу

частину промови генерального секретаря сконцентрували на засудженні втручання Російської Федерації у внутрішні справи України [76].

У липні 2018 р. на саміті НАТО в Брюсселі Єнс Столтенберг висловив

Петру Порошенку подяку за його внесок, а також зусилля українського народу, направлення на розбудову плідної співпраці з Організацією

Північноатлантичного договору [117]. У другій половині 2018 р. основним

напрямом політики НАТО щодо України стало питання підтримки держави у зв'язку з використанням Російської Федерації військових сил в Азовському морі та Керченській протоці. Так, для обговорення цього питання 26–27 листопада збиралася Комісія НАТО – Україна, а 4 грудня це питання стояло на порядку денному зустрічі міністрів закордонних справ держав-членів Організації Північноатлантичного договору. Також для обговорення цієї проблеми президент України Петро Порошенко 13 грудня 2018 р. зустрівся з генеральним секретарем НАТО [116].

6 березня 2019 року Комісія НАТО – Україна зібралася для того, щоб обговорити поточну ситуацію на Кримському півострові. У ході заходу було озвучено приклади численних порушень прав людини, які мали місце у період з 2014 по 2019 роки. Особливу увагу було приділено переслідуванню кримських татар як етнічної групи, а також порушення прав інших етнічних, політичних та релігійних груп [1]. 4 червня 2019 р. президент України Володимир Зеленський відвідав штаб-квартиру НАТО для того, щоб обговорити ситуацію, що склалася в Україні, дана зустріч стала першою з моменту вступу Володимира Зеленського на посаду.

Головною подією у взаємодії двох сторін у 2020 році стало оголошення Північноатлантичним Альянсом України партнером з розширеними можливостями. Програма партнерства з розширеними можливостями була запущена Організацією Північноатлантичного договору у 2014 році на саміті в Уельсі. До України такого статусу були удостоєні Австралія, Фінляндія, Грузія, Йорданія та Швеція. Статус партнера з розширеними можливостями дає державі можливість більш індивідуального плану взаємодії з НАТО, який підлаштований під потреби та можливості двох сторін [94]. Однак такий крок є концентрацією всієї політики НАТО до України в цілому, оскільки основною метою НАТО в даний період було придумати особливий формат для взаємодії з Україною, не даючи їй можливості приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО. Приєднання до ПДЧ стало б для України кроком на фінальну пряму інтеграцію з НАТО, проте держави-учасниці Організації

Північноатлантичного договору остерігалися можливості загострення відносин з Російською Федерацією, каталізатором для якого могло б стати приєднання України до Плану дій щодо членства в НАТО [132].

У 2021 р. у зв'язку з накопиченням Російською Федерацією потужностей на кордоні з Україною керівництво НАТО неодноразово висловлювало підтримку України, а також думка про те, що лише український народ може вирішувати, чи продовжувати державі шлях на інтеграцію з Організацією Північноатлантичного Альянсу [30; 67].

У грудні 2021 р. керівництво НАТО, а також держав-членів НАТО отримало вимогу від Російської Федерації, в якій Північноатлантичний альянс закликали відмовитися від рішення Бухарестського саміту 2008 р., а саме від ідеї, що Україна та Грузія можуть одного разу приєднатися до НАТО. У відповідь на цю вимогу було озвучено принцип «ніяких рішень щодо України без України» [36].

Небажання серйозного конфлікту з Російською Федерацією змушувало організацію шукати інші можливості для співпраці з Україною, такі як створення нових форматів взаємодії, допомога у здійсненні реформ та їх фінансування.

Таким чином, з 1991 до 2021 р.р. політика НАТО щодо України вибудовувалася навколо створення та розвитку різних форматів взаємодії. Між офіційними особами України та керівництвом проходили регулярні зустрічі, на яких обговорювалися не лише актуальні проблеми, а й перспективи розвитку взаємодії. Ключовими моментами у політиці НАТО щодо України з 1991 по 2021 роки стали неможливість надати Україні ПДЧ на саміті у Бухаресті у 2008 р. засудження втручання Російської Федерації у внутрішні справи України, створення трастових фондів для взаємодії з Україною на Уельському саміті у 2014 р., а також визнання України партнером з розширеними можливостями у 2020 р. НАТО в цей період була спрямована на те, щоб утримати Україну позитивно налаштованою до перспективи вступу

до Організації Північноатлантичного договору, проте не давати жодних гарантій нього.

2.2 Роль НАТО в українській політиці 1991 – 2021 рр.

Еволюцію ролі НАТО в українській політиці можна проаналізувати шляхом вивчення висловлювань політичних лідерів України у період з 1991 по 2021 рр., а також аналізуючи дані статистичних досліджень за участю народу України у зазначений період. Крім того, необхідно розглянути роль НАТО у прийнятих законодавчих актах та програмах кандидатів на найважливіші виборні політичні посади.

У період із 1991 по 2002 рр. роль НАТО в українській політиці простежувалась менш чітко, основною метою взаємодії двох сторін була участь у спільних проектах організації з державами, які не є членами альянсу.

Прикладами таких форматів є «Партнерство заради миру» та Рада Північноатлантичного співробітництва, до яких Україна приєдналася у 1994 та 1992 роках, відповідно. Керівництво України сприяло розвитку співробітництва в подібному форматі, оскільки це, з одного боку, не зобов'язувало до прийняття будь-яких стратегічних зовнішньополітичних рішень, але з іншого боку, вносило внесок у розвиток багатовекторної зовнішньої політики нової незалежної держави, яка лише починала визначатися з пріоритетами своєї зовнішньої політики [42].

Роль НАТО в українській політиці з 1991 по 2002 роки, відображено у заяві міністра закордонних справ України, Г. Удовенка, який ініціював підписання Харгії між Україною та НАТО. У своїй промові від 29 травня 1997 р. у Сінтрі він підтвердив ідею президента України Леоніда Кучми про поглиблення співпраці. Г. Удовенко як приклад успішної реалізації співпраці з північноатлантичним альянсом наводить такі події, як успішна взаємодія сторін на Чорному морі, підписання документів, що регулюють ставлення

альянсу з Російською Федерацією та Румунією та встановлення дружніх відносин з Польщею [60].

На цьому етапі йшлося не так про вступ України до НАТО, як про те, що для успішної реалізації багатовекторної політики для України необхідно було нарощувати співпрацю з НАТО в різних галузях.

Однією з ключових подій в історії взаємодії України та НАТО стала заява президента України Леоніда Кучми про вступ до НАТО, в якій Л.Кучма стверджував, що нинішній український уряд повністю підтримує його ідеї щодо вступу до Організації північноатлантичного договору. Офіційна заява про те, що Україна має намір вступити до НАТО, прозвучала 23 травня 2003 р [27, 109].

Підготовка до офіційної заяви розпочалася ще у травні 2002 р., коли Рада національної безпеки та оборони України розпочала перегляд позиції про те, що Україна має залишатися позаблоковою державою. За рік це рішення переросло в позицію керівництва, на підставі якої було сформульовано таку заяву. Таким чином, починаючи з 2002 р. бере початок процес створення структур, спрямованих не лише на розширення співробітництва, а й на вступ України до НАТО. З цим процесом пов'язано й зростання ролі НАТО в українській політиці, яке пов'язане як з передвиборчими обіцянками політичних лідерів, так і з прийняттям законодавчих актів, спрямованих на зближення з Організацією Північноатлантичного договору.

Бажання приєднатись до НАТО висловлював і Віктор Ющенко, який став наступним президентом України у 2004 р.. У своїх заявах він дотримувався тез про те, що НАТО та Україна необхідні один одному для того, щоб забезпечити можливість стабільності у регіоні. Також він критикував позиції свого політичного конкурента, Віктора Януковича, який відстоював протилежні погляди, у тому числі і про те, що стосувалося колективної безпеки, проблем підтримки балансу сил у регіоні [25, с. 129].

22.02.2005 р. Президент України Віктор Ющенко виступив на Раді глав держав і урядів, в якій він висловив сподівання, що Україна незабаром буде

взаємодія з НАТО на вищому рівні, також були окремо виділені основні напрямки взаємодії [32]. Ющенко висловив думку, що Україна хоче вступити в європейське майбутнє, маючи на увазі також інтеграцію з Європейським союзом, і що це майбутнє неможливе без НАТО [91; 123].

Але після приходу до влади Віктора Януковича у 2010 р., український уряд почав висловлювати ідеї щодо відсутності такої гострої необхідності інтеграції з НАТО. У своїх висловлюваннях він дотримувався ідеї про те, що виграти можна лише не приєднуючись до якогось геополітичного табору.

Також були надані дані, які демонструють як населення ставиться до ідеї вступу України до НАТО, і ці опитування показали, що більшість українців негативно сприймає ідею про приєднання країни до Організації північноатлантичного договору [135].

На підтвердження тенденції 3 червня 2010 р. парламент України ухвалив постанову, що вступ України до НАТО більше не є зовнішньополітичним пріоритетом держави, тоді як приєднання до Європейського Союзу таким залишалося [142]. Таким чином, у 2010–2013 рр., за президентства В. Януковича, уряд України дотримувався політики співпраці з НАТО, не ставлячи перед собою мети в майбутньому приєднатися до організації.

У 2013 р. з початком політичної кризи в Україні, яка спочатку була пов'язана з відмовою уряду Віктора Януковича від курсу дій, спрямованих на євроатлантичну інтеграцію, питання НАТО в українській політиці почало ставати все більш напруженим.

На момент 2013 р. Україна брала участь у низці форматів взаємодії з Організацією Північноатлантичного договору, які в перспективі могли призвести до членства в організації або, як мінімум, до приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО, який вважається фінальним відрізком на шляху інтеграції держав до цього. Також варто зазначити, що навіть уряд Віктора Януковича, який вважається більшою мірою спрямованим на взаємодію з Російською Федерацією, не відмовлявся від тих обіцянок, які державі було надано на Бухарестському саміті НАТО у 2008 р. Тоді незважаючи на те, що

Україна не приєдналася до Плану дій щодо членства, від керівництва НАТО прозвучали запевнення, що в майбутньому це станеться. Незважаючи на значну роль цих факторів, на момент 2013 р. до початку політичної кризи перспектива членства України в Організації Північноатлантичного договору була досить примарною. Україна не досягла того рівня політичної стабільності та рівня функціонування ринкової економіки, який очікується від претендентів на членство в організації. Також військові витрати України залишалися низькими, на озброєнні стояло застаріле обладнання, а корупція була на високому рівні. Таким чином, на момент 2013 року можна було оцінювати ймовірність приєднання України до НАТО як досить низьку.

Після усунення від влади Віктора Януковича, яке сталося внаслідок політичної кризи 2013–2014 років, і було остаточно узаконено Верховною Радою України 22 лютого 2014 року, якийсь час ситуація у відносинах НАТО та України залишалася невизначеною. Так, наприклад, прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк у березні 2014 р. заявив, що приєднання України до НАТО на даний момент не стоїть на порядку денному і що територіальна цілісність держави буде забезпечена силами української армії [111].

Варто зазначити, що у передвиборчій кампанії Петра Порошенка, якого було обрано президентом України 22 травня 2014 р., немає жодних обіцянок щодо вступу до НАТО [28]. Цей факт говорить про те, що на момент виборів, у травні 2014 р. політичні еліти ще не мали остаточно сформованого уявлення про те, яким чином потрібно будувати риторичу щодо інтеграції до Організації Північноатлантичного договору, та чи потрібно робити якісь поспішні кроки.

Проте вже через 5 місяців, 29 серпня 2014 року, від А. Яценюка пролунала протилежна заява. У зв'язку з ескалацією збройного конфлікту на Південному Сході України уряд прийняв рішення про те, що держава більше не може дотримуватися позаблокового статусу і має стати на шлях інтеграції з НАТО [138]. Президент України Петро Порошенко висунув законопроект, який скасовував би позаблоковий статус України, на голосування до Верховної Ради України, де цей законопроект сквалили 308 голосів, проти

проголосувало лише 8 депутатів. Цей законопроект дозволив державі приєднуватися до військово-політичних союзів та був спрямований на активізацію дій, спрямованих на інтеграцію з Організацією Північноатлантичного договору [139].

У 2017 р. зовнішньополітичний курс України, спрямований на приєднання до Північноатлантичного Альянсу, був підтверджений ухваленням законопроекту про юридичне визнання прагнення вступу до НАТО зовнішньополітичним пріоритетом. Цей законопроект був прийнятий більшістю голосів у Верховній Раді 8 червня 2017 р [8]. Ухвалення та підписання цього законопроекту говорить про те, що Україна, незважаючи на існуючі труднощі та перешкоди, все ще прагнула зробити все можливе для того, щоб у майбутньому стати членом НАТО.

Під час зустрічей з керівництвом НАТО у липні 2017 року. Петро Порошенко, а також представники Міністерства закордонних справ просили офіційних осіб Організації Північноатлантичного договору надати Україні чіткі показники та критерії, яких держава має досягти для того, щоб приєднатися до Плану дій щодо членства. Необхідність одержання цього набору показників була зумовлена тим, що держава чітко визначилася зі своїм політичним майбутнім і готова йти далі шляхом інтеграції з альянсом [110].

Для просування інтеграційних процесів, а саме уніфікації ієрархічної системи оборонних відомств, 21 червня 2018 р. було ухвалено закон «Про національну безпеку України», який переосмислював всю ієрархічну структуру та порядок призначення вищих посадових осіб у силових структурах та відомствах. Прийняття цього закону вважалось важливим кроком на шляху інтеграції з Організацією Північноатлантичного договору, оскільки однією з вимог до претендентів на членство в організації є уніфікація не лише озброєнь за зразком НАТО, але й структур та процесів.

У вересні 2018 р. Петро Порошенко заявив, що для того, щоб вступ до НАТО став довгостроковою метою у зовнішній політиці України, потрібно внести поправки до Конституції. 17 лютого 2019 р. Верховна Рада ухвалила

законопроект, який закріпив пріоритетність євроатлантичного курсу України.

20 лютого 2019 р. Законопроект був підписаний президентом держави [19].

Цей крок дозволив П. Порошенку закріпити ті успіхи, яких було досягнуто у переговорному процесі з Організацією Північноатлантичного договору, щоб у разі поразки наступник на посаді президента не зміг звернути назад євроатлантичний курс держави.

На передвиборчій кампанії 2019 р., основними суперниками якої стали Петро Порошенко та Володимир Зеленський, у передвиборчих програмах обох кандидатів уже звучали чіткі плани щодо інтеграції України та Організації

Північноатлантичного договору. Так, Петро Порошенко заявив, що держава до 2023 р. приєднається до Плану дій щодо членства в НАТО, що стане фінальним кроком на довгому шляху інтеграції. З іншого боку, Володимир

Зеленський заявив у своїй програмі про те, що питання щодо майбутнього приєднання України до НАТО необхідно вирішити на референдумі. Такий підхід спрямований на те, щоб ця дія була дійсно підтримана з боку народу, а також на активізацію дій з боку самого Північноатлантичного Альянсу.

Варто зазначити, що після перемоги на президентських виборах 2019 р.

Володимир Зеленський отримав від колишнього президента України Петра Порошенка деякі поради про те, що слід робити далі. Серед іншого прозвучала порада про підписання Плану дій щодо членства в НАТО [7].

Володимир Зеленський на посаді президента України продовжив активний курс на євроатлантичну інтеграцію, поставлений урядом Петра Порошенка. Так, наприклад, в одному з інтерв'ю у 2020 р. він заявив про те, що НАТО є одним із головних факторів безпеки в регіоні і що саме приєднання України до Північноатлантичного альянсу стане знаком для Російської Федерації про те, що український народ обрав для себе шлях євроатлантичної інтеграції [18].

Варто зазначити, що 1 грудня 2020 р. міністр оборони України Андрій Таран заявив про те, що Україна сподівається на продуктивне обговорення приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО на саміті НАТО у 2021 р. Він

підкреслив, що надання державі такої можливості буде бути виконанням обіцянки, яку було дано українському народу на Бухарестському саміті у 2008 р [5].

У 2021 р. ключовою подією для української безпекової політики стало підписання 25 березня Стратегії військової безпеки України. У цьому документі підтверджується зовнішньополітичний пріоритет держави щодо вступу до Організації Північноатлантичного договору [29].

Також у 2021 р. навесні вперше почали звучати побоювання політичного та військового керівництва НАТО щодо накопичення Російської Федерації військового угруповання на кордоні з Україною. Активізація заяв про необхідність прийняття України до членів альянсу пов'язана, зокрема, і з цим фактом. Так у квітні 2021 р. президент України, Володимир Зеленський після зустрічі з генеральним секретарем НАТО, Єнсом Столтенбергом, заявив, що тільки вступ до НАТО може покласти край збройному конфлікту на Південному Сході України [2]. 7 червня 2021 року Володимир Зеленський висловив думку про те, що НАТО негайно має прискорити процес інтеграції з Україною, оскільки від цього залежить майбутнє не лише однієї держави, а й європейської безпеки загалом [3].

Після затвердження Річної національної програми Україна – НАТО у 2021 р. міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба, наголосив на готовності України до здійснення реформ з метою приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО. Однак у рамках свого висловлювання він також зазначив, що не очікує надання Україні ПДЧ у 2021 р. на саміті НАТО [22].

У грудні 2021 р. на тлі заяв від керівництва Російської Федерації про те, що для зниження рівня напруги на російськоукраїнському кордоні керівництво НАТО має публічно відмовитися будь-коли прийняти Україну в альянс, прозвучала заява президента України, Володимира Зеленського про те, що інтеграція України та НАТО ніяк не може залежати від будь-кого крім двох цих сторін. Ця заява прозвучала в рамках прес-конференції після зустрічі В. Зеленського з Єнсом Столтенбергом [30].

2.3 Відношення Альянсу до конфлікту в Україні до 2022 р.

Територіальний конфлікт на Південному Сході України став одним із чинників посилення євроатлантичних настроїв усередині України, а також серед її політичних еліт. Організація Північноатлантичного договору багато разів заявляла про те, що вона підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, проте наявність територіального конфлікту лише ускладнила процес інтеграції України до системи Північноатлантичного договору.

З самого початку конфлікту на Південному Сході України під час зустрічі міністрів закордонних справ у рамках діяльності комісії НАТО-Україна 1 квітня 2014 р. керівництво Організації Північноатлантичного договору, а також представники держав-членів альянсу підтримали Україну, визнавши військову інтервенцію Російської Федерації на територію України, а також закликавши до повернення анексованої території Кримського півострова [129]. Таким чином, Північноатлантичний альянс визнав Росію агресором у цьому конфлікті, в рамках просування цієї позиції і простежуються основні дії НАТО щодо цього конфлікту за період з 2014 по 2021 роки.

Надалі запевнення про те, що Організація Північноатлантичного договору продовжує свою підтримку територіальної цілісності та суверенітету, звучали практично в рамках кожної заяви офіційних представників організації, а також на прес-конференціях у рамках генеральних зустрічей генеральних секретарів НАТО з президентами України, Петром Порошенко та Володимиром Зеленським. Так, на самітах НАТО в Уельсі у 2014 р., у Варшаві у 2016 р., у Брюсселі у 2018 р. подібні заяви прозвучали, що свідчить про те, що позиція Організації Північноатлантичного договору з цього питання залишається незмінною [55, 143]. Варто зазначити, що Організація Північноатлантичного договору підтримувала Україну під час

усіх кризових ситуацій у відносинах із Російською Федерацією у зазначений період, включаючи збройні сутички на Азовському морі та Керченській протоці.

Проте низка держав-членів НАТО перспектива приймання держави з невіршеним територіальним конфліктом, навпаки, відлякала. Основною для побоювань є можливість використання Статуту НАТО, що вступила до Північноатлантичного альянсу, згідно з яким напад на одного з членів Організації Північноатлантичного договору вважається рівносильним нападом на альянс в цілому. Таким чином, прийнявши до свого складу державу, біля якої розгортається територіальний конфлікт держави-члени потрапляють під ризик бути вв'язаними у конфлікт із Російською Федерацією [136].

Варто зазначити, що фактор впливу Російської Федерації на пострадянський простір і на складнощі на шляху інтеграції України до НАТО не обмежується тим, що держави бояться виявитися прямими учасниками збройного конфлікту. Також багато експертів і політиків скептично ставляться до перспектив інтеграції в НАТО в цілому, вважаючи це перетином риси. Так, американський політолог Д. Міршаймер у своїй статті від вересня 2014 р. звинуватив держави колективного Заходу у створенні умов для конфлікту в Україні. На його думку, саме поступове зближення України та НАТО стало приводом для побоювання з боку Російської Федерації. На думку Д. Міршаймера, Перспектива втрати контролю на Чорному морі, а також втрата чергової буферної держави між кордонами Росії та Організацією Північноатлантичного договору підштовхнули президента Російської Федерації, Володимира Путіна на ухвалення рішення про анексію Криму, а також підтримку «Донецької Народної Республіки» та «Луганської Народної Республіки» [39].

Варто також зазначити, що в період загострення відносин між Україною та Російською Федерацією у 2021 р., коли на російсько-українському кордоні розпочалося накопичення збройного контингенту, керівництво НАТО

висловило підтримку, дотримуючись позиції щодо територіальної цілісності України [21].

У зв'язку з тим, що всі рішення в рамках Організації Північноатлантичного договору приймаються на основі консенсусу, а

відмовитися від підтримки України альянс не міг через прийняті в рамках

безлічі структур і форматів зобов'язань, а також загальні принципи діяльності організації, необхідно було створити такі форми допомоги Україні у

територіальному конфлікті на Південному Сході держави, які влаштували б

усіх. Такими рішеннями стало створення трастових фондів НАТО, анонсоване

у 2014 р. у рамках саміту НАТО в Уельсі [99]. У рамках існуючих трастових

фондів здійснюється фінансування членами Організації Північноатлантичного договору проєктів, спрямованих на розвиток сучасних напрямів у сфері

безпеки. Також у 2016 р. НАТО надала Україні пакет комплексної допомоги,

який пропонує державі підтримку у розвитку оборонного комплексу, навчання

персоналу, фінансування досліджень. Обидві сторони визнають, що

підтримка, надана Україні з боку Організації Північноатлантичного договору,

позитивно позначилася на оснащенні та модернізації української армії та

інших силових структур, а також допомогла Україні наблизитися до

стандартів НАТО [75]. Ряд цих заходів сприяли також успішній адаптації армії

України до умов поточного територіального конфлікту, який ведеться з

використанням усіх новітніх способів і форм ведення війни.

Таким чином, територіальний конфлікт на Південному Сході України

виявив багато недоліків щодо НАТО і самої України, а також поставив багато

перешкод на шляху інтеграції. Цей конфлікт призвів до того, що бажання

України приєднатися до альянсу посилилося, але в той же час у рамках

Альянсу назріло багато побоювань, що змусило НАТО створювати такі

форми взаємодії, які, з одного боку, могли б реально допомогти державі у

збройному конфлікті, але з іншого боку, не викликали серйозних розбіжностей

усередині самої організації. Такими форматами стало надання допомоги через

трастові фонди НАТО та пакет комплексної допомоги, а також підтримка

держави в інформаційному полі, в якому керівництво Північноатлантичного альянсу постійно висловлює підтримку державного суверенітету та територіальної цілісності держави.

Так, з 1991 до 2021 р.р. Взаємини України та НАТО можна розділити на 4 етапи. Між 1991 та 2002 рр. Україна визначалася зі своїми зовнішньополітичними пріоритетами, на цьому етапі метою була співпраця з альянсом, а не інтеграція. Другий етап тривав з 2002 до 2008 року, коли Україна зробила першу спробу вступити до НАТО, розвиваючи структури з інтеграції. Цей етап завершився на Бухарестському саміті 2008 р., коли Україні не дали можливості приєднатися до ПДЧ, що дозволило б пізніше вступити до альянсу. Третій етап припав на 2008–2013 роки, коли Україна продовжувала взаємодію з НАТО, проте на цей проміжок часу довелось президентство Віктора Януковича, під час якого інтеграція з НАТО перестала бути найважливішою зовнішньополітичною метою для України. Третій етап тривав з 2014 по 2021 роки, коли після зміни уряду, а також після початку територіального конфлікту Україна знову інтенсифікувала діалог з НАТО, ставлячи за мету повноцінний вступ до Організації Північноатлантичного договору.

Так, у період з 1991 по 2021 роки, було створено безліч форматів, в рамках яких НАТО та Україна здійснюють свою взаємодію. Також з 2020 р. Україна набула статусу партнера з розширеними можливостями. Однак обіцянка, дана у 2008 р. на саміті НАТО в Бухаресті про те, що Україна зможе стати членом НАТО на момент 2021 р., не стала більш реальною, оскільки Україні так і не було надано можливості приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО. Північноатлантичний альянс на момент 2021 р. мав досить високий рівень впливу в Україні, не надавши їй жодних гарантій безпеки, що може свідчити про те, що після 2008 р. НАТО не розглядало серйозно перспективу інтеграції України, а лише прагнуло посилити союзницькі відносини та розширити вплив у регіоні.

2.4 Суспільна думка українців щодо вступу України до НАТО

За період, що досліджується, простежується позитивна тенденція щодо бачення українців перспективи вступу до НАТО. Слід зазначити, що для успішної інтеграції з НАТО потрібно інтегрувати збройні структури, отже особливу думку грає роль військовослужбовців, а особливо офіцерського складу. У 1996 р. згідно з опитуваннями, в українській армії членство України в НАТО підтримувало лише 12% офіцерського складу, тоді як статус України як нейтральної держави, яка не є членом якогось військово-політичного блоку, підтримував 41% офіцерів [45].

Варто зазначити, що і серед цивільного населення тенденції схожі на тенденції в українських збройних силах. Під час обговорення питання про приєднання України до НАТО за президентства В. Ющенка, який називав цей напрямок зовнішньої та оборонної політики України пріоритетним, згідно з опитуваннями, проведеними німецьким інститутом ІФАС, близько 60% українців заявили, що вони не підтримують вступ України до НАТО. Як тільки 25% населення підтримали тезу, про те, що Україні варто приєднатися до Організації Північноатлантичного договору. Також було виявлено розбіжність думок щодо географічного принципу: у той час як на заході країни 51% населення заявив, що вони «за» вступу України до НАТО, на сході країни 75% висловилися «проти». Ці цифри є однією із передумов формування розколу в українському суспільстві у 2013 р [14].

Також варто зазначити, що під час президентства Віктора Януковича частка населення, яка виступала за вступ держави до НАТО, стабільно трималася на рівні 15–20%, тоді як кількість противників такого сценарію розвитку подій перевищувала 60%. Це з поліпшенням відносин із Російською Федерацією. До того ж, внутрішня інформаційна політика держави була спрямована на те, щоб сформувати саме таке ставлення до Організації північноатлантичного договору [45].

Згідно з опитуваннями громадської думки, значна частина населення України досить погано поінформована про діяльність НАТО, наприклад, 64% населення у 2001 р. не було поінформовано про програму Партнерство заради миру, в рамках якої Україна взаємодіяла з НАТО. Також значна частина населення України не підтримувала операції на території колишньої Югославії, які проводилися НАТО: 56% населення висловилося за те, що НАТО не має права втручатися у справи суверенної держави [14].

Проте з початком політичної кризи ситуація почала змінюватися досить стрімко. Дії Російської Федерації певною мірою спрямовані на стримування впливу НАТО та ЄС в Україні, викликали зворотну реакцію. Це призвело до того, що населення більшою мірою почало підтримувати ідеї інтеграції з Організацією Північноатлантичного договору. А також інтеграція з НАТО стала однією з основних цілей зовнішньополітичного курсу урядів Петра

Порошенка та Володимира Зеленського. За даними опитування, проведеного у жовтні 2013 р., до початку політичної кризи та збройного конфлікту на Південному Сході України, 66% респондентів висловилися проти вступу держави до Північноатлантичного Альянсу і лише 20% підтримали цю ідею [112]. Поступово частка населення, яка підтримує приєднання України до

Організації Північноатлантичного договору, почала збільшуватися з початком політичної кризи та військових дій на Південному Сході країни. Так, у березні 2014 р. вступ держави до НАТО підтримував 34%, тоді як проти висловився 43%, у вересні євроатлантичний курс підтримував уже 43% громадян. До кінця 2015 року частка громадян, які висловлювалися за приєднання держави до НАТО, зростає до 48%.

Після цього в період 2016-2018 років були відзначені тенденції зниження частки громадян, які підтримують інтеграцію з Північноатлантичним альянсом. У цей час рівень підтримки тримався на 34–45%. Такі тенденції можна пояснити тим, що частина населення відчула себе певною мірою кинutoю західними союзниками. Але варто зазначити, що зменшення прихильників інтеграції з НАТО не призвело до збільшення

противників такого курсу. За весь період із 2014 по 2020 роки, частка населення, яка виступала проти вступу України до НАТО, стабільно трималася на рівні 15–25%. Таким чином, у період з 2016 по 2018 рр. зросла частка нейтрального населення. Проте вже наприкінці 2018 р. було помічено зростання підтримки євроатлантичного курсу, що призвело до того, що 2019 р. вже 53% населення підтримувало ідеї вступу України до НАТО [113]. У 2020 р. частка населення, яке виступало за євроатлантичний курс держави, знову знизилася до 40% [137]. Стрибок настроїв у 2019 р. можна пояснити оптимізмом, пов'язаним із обранням нового президента.

У грудні 2021 р. Київським інститутом соціології було проведено дослідження громадської думки щодо перспектив вступу держави до НАТО. Напитання, чи проголосували б вони за таке рішення на референдумі, якби він пройшов наступної неділі, 59,2% відповіли позитивно і 28,1% негативно, інші учасники опитування відмовилися давати однозначну відповідь [120]. Такі дані свідчать про те, що рішення про інтеграцію держави з НАТО на момент кінця 2021 р. підтримувалося переважно населенням України, що свідчить про відповідність зовнішньополітичних пріоритетів держави запитам її громадян.

Також варто зазначити, що за період із 2014 по 2021 роки, Україна була в стані територіального конфлікту, що змусило її підняти рівень своєї обороноздатності та тим самим наблизити до стандартів, які Організація Північноатлантичного договору потребує від претендента на вступ. Так, Україна збільшила військові витрати, зросла кількість військовослужбовців, було проведено реформи в оборонній сфері, що в тому числі значно підвищило частку українців, які займають ключові посади у військовій ієрархії, а також вжито заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією в армії, які значною мірою виявилися успішними [84].

Таким чином, еволюція ролі НАТО в українській політиці з 1991 по 2021 роки, цілком змінила уявлення політичних еліт та громадян держави про те, якою має бути мета взаємодії двох сторін. Якщо до 2002 р. метою було співробітництво, то в період із 2002 по 2008 рр. держава почала вживати

зусиль для вступу до альянсу, які лише зінтенсифікувалися після 2014 р.

Риторика політичного керівництва залежала від поточного зовнішньополітичного курсу держави, проте з 2014 р. роль НАТО в

українській політиці значно зросла. На момент 2021 р. вступ до НАТО був

зовнішньополітичним пріоритетом України, який був закріплений у

Конституції та підтримувався здебільшого населення держави

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 2

Політика НАТО щодо України пройшла три значні етапи за період з 1991 по 2021 роки. З 1991 р. до початку 2000-х Україна визначалась зі своїми зовнішньополітичними пріоритетами, встановлюючи контакти та створюючи рамки взаємодії з НАТО, що віталось з боку організації. З початку 2000-х по 2008 р. розглядалось питання про надання Україні можливості приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО, що стало б фінальною прямою на шляху до вступу до Альянсу. Однак після 2008 р., коли на саміті НАТО в Бухаресті Україна не отримала ПДЧ, Організація Північноатлантичного договору прагнула створити широкую низку форматів взаємодії з Україною, нарощуючи співробітництво та створюючи все нові структури. У період із 2008 по 2021 роки Північноатлантичний альянс не відмовився від обіцянки, даної на саміті в Бухаресті, проте конкретних термінів надання Україні ПДЧ так і не було названо.

Структури, які були створені для взаємодії НАТО з Україною представлені як форми взаємодії, спрямовані на зміцнення діалогу між організацією та Україною, так і формами фінансової підтримки реформ в Україні. Комісії НАТО – Україна націлені на формування діалогу між Києвом, з одного боку, та керівництвом Північноатлантичного альянсу, з іншого. Україна бере участь у програмі, в рамках якої вона надавала Щорічний національний план, метою якого було поступове підвищення стандартів військових та цивільних інститутів України. Статус партнера з розширеними можливостями Україна отримала лише у 2020 р. Цей крок свідчить про те, що НАТО визнає той факт, що в рамках спроб інтеграції досить глибоко зблизилась з Україною, проте вона ще не могла вважатися надійним партнером та союзником Альянсу. Найважливішими програмами взаємодії між двома сторонами стали формати, в рамках яких Організація Північноатлантичного договору фінансово та нематеріально допомагала Україні розвивати збройні сили, а також громадські інститути для їх поступового розвитку до рівня

відповідності вимогам, які сама організація ставить перед кандидатами на вступ. Такими форматами стали створені у 2014 р. трастові фонди НАТО. Таким чином, Організація Північноатлантичного договору прагнула створити безліч форматів взаємодії Україною, не надаючи їм можливості підписати

План дій щодо членства в НАТО. Однак водночас керівництво Альянсу не відмовлялося від своєї обіцянки про те, що Україна зможе стати повноправним членом Альянсу.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА НАТО В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ 2022 р.

3.1 Реакція НАТО на вторгнення РФ в Україну 24.02.2022

24 лютого 2022 року розпочалося повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну. Подіям передували концентрація російських військ біля українського кордону та криза у відносинах Росії та України. 21 лютого Росія визнала самостійність раніше невизнаних Донецької Народної Республіки та Луганської Народної Республіки, які з 2014 року вели війну за підконтрольні Україні частини Донецької та Луганської областей відповідно.

Численні попередження про підготовку вторгнення публікувалися в ЗМІ з жовтня 2021 року, але російські вищі офіційні особи ці заяви послідовно спростовували. Вранці 24 лютого вийшло звернення президента Росії Володимира Путіна щодо початку вторгнення в Україну. Метою вторгнення названо «демилітаризацію та денацифікацію України». Як виправдання вторгнення Володимир Путін використовує уявлення України як неонацистської держави. На думку українського керівництва, головною метою дій Путіна є ліквідація України як держави. 5 березня 2022 року Путін заявив, що якщо уряд України «продовжуватиме робити те, що вони роблять, вони ставлять під питання майбутнє української державності».

Російські війська увійшли на територію України з Росії, Криму та Білорусії. Ракетно-бомбові удари були завдані українською військовою інфраструктурою, військовими аеродромами та авіацією, об'єктами ППО. Одночасно озброєні формування «ДНР» та «ЛНР» розпочали активні бойові дії проти Збройних сил України по всій лінії фронту у Донецькій та Луганській областях. У ході бойових зіткнень озброєні формування «ДНР» та «ЛНР» разом із російською армією у деяких місцях перейшли у наступ.

Дії Росії отримали різке засудження більшості країн світової спільноти, зокрема й НАТО. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1, підтримана

переважною більшістю країн світу, засудила дії Росії та закликала її вивести свої війська з території України.

Майже одразу після початку вторгнення Україна заявила про розрив дипломатичних відносин із Росією. У зв'язку з початком бойових дій президент України Володимир Зеленський оголосив воєнний стан на території країни, а 25 лютого – загальну мобілізацію.

За даними ООН на 7 серпня, з початку вторгнення загинуло не менше 5401 і було поранено не менше 7466 мирних жителів, причому реальні втрати, як передбачається, набагато вищі; було зруйновано чи пошкоджено сотні будинків; місто Волноваха на початок березня було знищено майже повністю.

За повідомленнями ООН та міжнародних гуманітарних організацій Amnesty International та Human Rights Watch, російські війська завдають невиборчих ракетних ударів по житлових кварталах, лікарнях та інших об'єктах соціальної інфраструктури України. Також фіксуються удари по житлових районах у «ДНР» та «ЛНР» із загибеллю мирних мешканців.

У деяких населених пунктах України складається важка гуманітарна ситуація. Вторгнення викликало велику міграційну кризу: за даними ООН, Україну залишило 6,8 млн біженців (станом на 29 травня), а ще близько 8 млн осіб стали внутрішньо переміщеними особами (станом на 3 травня). Низка журналістів назвали вторгнення найбільшим військовим конфліктом у Європі із закінчення Другої світової війни.

Вторгнення також викликало обвальне падіння ВВП України, колапс зовнішньої торгівлі, припинення роботи повітряного та морського транспорту, практично повне знищення військової промисловості, різке скорочення рівня зарплат у приватному секторі та багато інших негативних економічних наслідків.

До червня 2022 року в результаті вторгнення РФ зайняла понад 80 тис. км² території України, у тому числі більшу частину території Херсонської та Запорізької областей. Україна втратила вихід до Азовського моря. У вересні

почався активний контрнаступ ЗСУ, внаслідок якого було звільнено всю окуповану частину Харківської області, та частину Херсонської.

Однією з основних засобів реакції країн НАТО (та їх союзників) стали зустрічі на авіабазі Рамштайн. Перша така міжнародна конференція, організована США та 26 квітня 2022 року на авіабазі Рамштайн у Німеччині.

Метою зустрічі було обговорення російського вторгнення в Україну, зокрема українських оборонних можливостей, а також обіцянка та координація подальшої підтримки України, зокрема після війни. У ньому взяли участь представники та високопосадовці з більш ніж 40 країн, більшість з яких є членами НАТО та ЄС, а також країни Африки та Азії. Зустріч відбулася у рамках нової Консультативної групи з оборони України.

Повідомляється, що за зачиненими дверима генерал Марк Міллі заявив, що «наступні два, три, чотири тижні визначають загальний результат цієї боротьби», заявивши, що «час не на боці України». Міністр оборони США Ллойд Остін, організатор зустрічі також заявив, що конференція була спрямована на те, щоб «допомогти Україні перемогти у боротьбі з несправедливим вторгненням Росії та зміцнити обороноздатність України перед викликами завтрашнього дня», і що «ми справді хочемо, щоб Росії було важче загрожувати своїм сусідам і зробити її меншою, здатної зробити це».

23 травня відбулася друга онлайн-зустріч контактної групи у форматі «Рамштайн» у якій взяло участь понад 40 країн партнерів України, 20 з яких вирішили надати додаткову військову допомогу, включаючи артилерійські боєприпаси, системи берегової оборони, танки та іншу бронетехніку. Зокрема, Данія анонсувала передачу протикорабельних ракет Гарпун та боєприпаси до них.

15 червня у Брюсселі відбулася третя зустріч контактної групи у форматі «Рамштайн», на якій міністри оборони та начальники генштабів армій близько 50 країн обговорили надання Україні нових озброєнь. Серед іншого, США вирішили надати додатковий пакет допомоги на суму 1 млрд доларів, до якого увійшли 18 гаубиць M777 та машини для їх буксирування, а також 46 000

снарядів до них, керовані снаряди для РСЗВ, системи берегової оборони Гарпун та інша зброя. Додаткову артилерію мали поставити ще низка країн, включаючи Канаду, Польщу та Нідерланди. Німеччина надала M270 MLRS (версія MARS2). Словаччина оголосила про передачу вертольотів Mi-17 і Mi-

2, а також боєприпаси до РСЗВ. Генерал армії США Марк Міллі повідомив, що з початку російського вторгнення Україні вже було надано 97 тисяч протитанкових систем, 237 броньованих автомобілів, 60 засобів ППО, 250 артилерійських систем (ще 398 готують до передачі) і союзники продовжать надавати Україні необхідне озброєння настільки довго, настільки це необхідно.

15 червня Єнс Столтенберг заявив, що НАТО на саміті в Мадриді 28-30 червня затвердить новий пакет допомоги, який допоможе Україні у довгостроковій перспективі перейти з озброєнь радянської ери на сучасне натовське озброєння. За його словами, Альянс підтримує ідею постачання Україні різних типів озброєння, і він не має списку зброї, яку не можна було б постачати.

30 червня на брифінгу за підсумками саміту НАТО у Мадриді президент США Джо Байден заявив, що Україна отримає масштабну військову допомогу від країн-союзників. За його словами, Україна має отримати 140 000 протитанкових систем, 600 танків, близько 500 артилерійських систем та 60 000 снарядів до них, реактивні системи залпового вогню, протикорабельні системи та системи протиповітряної оборони. Окремо він зазначив про надання додаткових ракетних систем HIMARS.

20 липня відбулася четверта онлайн-зустріч контактної групи у форматі «Рамштайн» у якій взяло участь понад 50 країн, які погодили збільшення військової допомоги, що включає важку артилерію, реактивні системи залпового вогню типу HIMARS, системи ППО, танки та іншу бронетехніку, а також підготовку українських військовослужбовців та фахівців на території країн НАТО.

8 вересня відбулася п'ята зустріч контактної групи у форматі "Рамштайн". Як повідомляється на сайті Пентагону, учасники обговорювали розширення оборонно-промислової бази, щоб вона могла забезпечувати ті види можливостей, які потрібні Україні у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Зазначається, що це більше, ніж просто озброєння, боєприпаси та базова підготовка, зокрема йтиметься про інтеграцію до військових структур НАТО, високий комплексний рівень взаємодії та спеціалізоване навчання українських військовослужбовців.

12 жовтня у штаб-квартирі НАТО у Брюсселі відбулася шоста зустріч контактної групи у форматі «Рамштайн». Головним пріоритетом, у зв'язку з російським масованим ракетним обстрілом української нивільної та критичної інфраструктури, стало посилення протиповітряної оборони України з перспективою прискореного переходу на багаторівневі західні системи натовського зразка, а також надання додаткових озброєнь, що включає важку артилерію, бронетехніку та реактивні системи залпів.

15 червня Енс Столтенберг заявив, що НАТО на саміті в Мадриді 28-30 червня затвердить новий пакет допомоги, який допоможе Україні у довгостроковій перспективі перейти з озброєнь радянської ери на сучасне натівське озброєння. За його словами, Альянс підтримує ідею постачання Україні різних типів озброєння, і він не має списку зброї, яку не можна було б постачати.

3.2 Військова допомога Сполучених Штатів Америки

Сполучені Штати Америки. 26 лютого державний секретар США Ентоні Блінкен оголосив, що він санкціонував виділення \$350 млн військової допомоги, включаючи «протитанкові та зенітні системи, стрілецьку зброю та боєприпаси різного калібру, бронезилети та супутнє обладнання». 28 лютого українській стороні було передано щонайменше 200 ІІЗРК Stinger [51].

13 березня Блінкен схвалив постачання, що включає засоби захисту від «бронетехніки, повітряно-десантних та інших загроз», кошти на яку були виділені з бюджету міністерства оборони США. Цей пакет військової допомоги включав протитанкові та зенітні системи, а також стрілецьку зброю [141].

16 березня на екстреній нараді глав оборонних відомств країн-учасниць НАТО міністр оборони США Ллойд Остін, міністр оборони Великої Британії Бен Уоллес та міністр національної оборони Канади Аніта Ананд заявили, що їхні країни, як і інші члени НАТО, продовжуватимуть надавати військову допомогу Україні. У свою чергу телеканал NBC з посиланням на двох конгресменів США, повідомив, що адміністрація Байдена, рамках нового пакету військової допомоги Україні, розглядає можливість передачі баражуючі ракети Switchblades. У той же день президент США Джо Байден заявив, що Україні буде надано додаткову військову допомогу на суму \$800 млн [50].

20 березня міністр оборони США Ллойд Остін заявив про готовність сприяти Словаччині та країнам Східної Європи у відправленні в Україну зенітних ракетних комплексів С-300, зазначивши, «ми продовжуватимемо працювати з ними та продовжуватимемо працювати з іншими союзниками та партнерами, щоб не лише створити умови для надання такої допомоги, але й працювати над тим, щоб у них [України] була можливість захистити своє небо у майбутньому» [145].

13 квітня США заявили, що передадуть Україні допомогу на 800 мільйонів доларів. Зокрема: 200 БТР М113, 11 вертольотів Мі-17, 300 БПЛА Switchblade, 500 ракет для Javelin, 10 контролатарейних РЛС AN/TPQ-36, 18 155-мм гаубиць М777 [50].

19 квітня Великої Британії, США та Канада заявили, що передадуть Україні важку артилерію. Увечері того ж дня у Пентагоні заявили про постачання союзниками Україні додаткових «платформ та комплектуючих деталей», які дозволили збільшити розмір українського бойового авіапарку.

21 квітня США заявили, що передадуть Україні чергову допomoгу на 800 мільйонів доларів. Зокрема: 72 гаубиці калібру 155 мм M777, 72 тактичні тягачі MTV для гаубиць, 144 тисячі 155-мм снарядів та понад 120 тактичних безпілотників Phoenix Ghost [49].

22 квітня заступник державного секретаря США Вікторія Нуланд заявила, що Сполучені Штати готують до передачі Україні реактивні системи залпового вогню HIMARS та M270 MLRS, а також працюють з іншими союзниками НАТО, щоб Україна отримала більше РСЗВ [39].

2 травня Міністерство оборони США повідомило про те, що було ухвалено рішення передати Києву додатково 5 тисяч протитанкових ракетних комплексів Javelin. 19 травня США анонсували новий пакет допомоги на 100 млір доларів, який дозволить Україні отримати додаткову артилерію, радари та іншу техніку. Зокрема: 18 гаубиць калібру 155 мм M777, 18 тактичних тягачів MTV для гаубиць, РЛС AN/TPQ-36, польове обладнання та запчастини.

1 червня президент США заявив про надання додаткової військової допомоги на 700 мільйонів доларів. До неї увійшли 4 вертольоти Мі-17, боеприпаси для 155-мм гаубиць, тисяча протитанкових ракетних комплексів Javelin, 15 тактичних машин MTV, 5 РЛС AN/TPQ-36, а також невідома кількість реактивних систем залпового вогню HIMARS та боеприпаси до них. Вашингтон заявив, що однією з умов постачання є те, що ці системи не будуть використані для удару по російській території. Втім, посол США в Україні Бріджет Брінк заявила, що українська сторона сама вирішуватиме, на якій відстані застосовуватиме американські ракетні системи [44].

6 червня речник Білого дому Карін Жан-Ієр повідомила про те, що Сполучені Штати продовжують постачати Україні військову допомогу так швидко, як це можливо. Спікер підкреслила, що США мають намір зробити все можливе, щоб Україна мала сильну позицію і українці могли захистити себе [114].

23 червня США анонсували новий пакет допомоги на 450 мільйонів доларів, що дозволить Україні отримати додаткові артилерійські ракетні

системи HIMARS, десятки тисяч боєприпасів для артилерії 155-мм, а також патрульні кораблі для захисту українського узбережжя та водних шляхів. Про це заявив речник Пентагону Джон Кірбі. Також до конгресу США було внесено законопроект щодо підготовки навчання українських льотчиків та членів екіпажів на американських літаках, включаючи винищувачі F-15, F-16 та інші повітряні платформи [33].

22 липня Міністерство оборони США оголосило про надання Києву нового пакета допомоги на загальну суму 270 млн. доларів. Україна мала отримати від Сполучених Штатів ще чотири реактивні системи залпового вогню HIMARS та 580 ударних та розвідувальних безпілотників Phoenix Ghost. Крім того, до нового пакету військової допомоги увійшли чотири командно-штабні машини, 36 тисяч снарядів, протитанкові засоби, запчастини та інше обладнання. Усього, на той час, з початку роботи адміністрації Байдена США виділили Києву вже близько 8,2 млрд доларів допомоги в галузі безпеки [41].

9 серпня Адміністрація США оголосила про надання чергового траншу військової допомоги Україні на 1 мільярд доларів. Українські військові отримали 75 тисяч артилерійських снарядів калібру 155 мм, міномети та 20 тисяч снарядів до них. Також передбачається постачання ракет для зенітного ракетного комплексу NASAMS, 1 тисяча переносних протитанкових ракетних комплексів Javelin, кількості одноразових протитанкових гранатометів AT4.

У пакет увійшли і боєприпаси для реактивних систем залпового вогню HIMARS, проте точну кількість та тип ракет не вказується. Крім того, планувалось передати Україні 50 транспортних засобів для військових медиків, вибухівку, медичні препарати та обладнання [40].

19 серпня Міністерство оборони США анонсувало новий пакет військової допомоги на суму 775 мільйонів доларів [35]. В рамках цього пакету Збройні сили України отримали додаткові боєприпаси для РСЗВ HIMARS, шістьнадцять 105-міліметрових гаубиць і 36 тисяч артилерійських снарядів для них, п'ятнадцять безпілотників-розвідників ScanEagle, сорок

бронемашин BGM-71 TOW, близько тисячі переносних протитанкових комплексів Javelin та інші види озброєнь.

24 серпня США оголосили про нову безпрецедентну військову допомогу на суму майже 3 млрд доларів, приурочену до Дня незалежності України. Це найбільший пакет для Києва за шість місяців війни. Він використовує засоби

Ініціативи сприяння безпеці України (USAI), виділені Конгресом. USAI дозволяє адміністрації Байдена закупувати зброю у військовій промисловості, а не брати її з існуючих резервів озброєнь. Ці кошти підуть на

фінансування контрактів на постачання дронів та інших озброєнь, завдяки

яким Україна зможе зміцнити оборону у середньостроковій та довгостроковій

перспективі. Водночас американське керівництво розраховує наростити

зусилля щодо підготовки українських військових за межами країни. Таким

чином, розмір допомоги Вашингтона Києву сягнув 10,6 млрд доларів [34].

8 вересня президент США Джо Байден схвалив виділення чергового

пакету військової допомоги Києву на 675 млн. доларів. Новий пакет військової

допомоги, серед іншого, включає 105-мм гаубиці, високоточні реактивні

снаряди GMLRS і артилерійські боеприпаси.

16 вересня оголошено додатковий пакет військової допомоги на 600 млн

доларів, який міститиме боеприпаси для реактивних систем залпового вогню

HIMARS (тип ракет не вказується), 36 тисяч боеприпасів для 105-міліметрових

артилерійських знарядь, 1 000 високоточних радаторів, протибезпілотні

повітряні системи, обладнання для розмінування, протипіхотні міни M18A1

«Клеймор», стрілецька зброя та боеприпаси, спорядження для холодної погоди

та інші польове обладнання [34].

29 вересня в Пентагоні оголосили про новий пакет військової допомоги

на загальну суму близько 1,1 млрд доларів, що включає 18 додаткових РСЗВ

HIMARS та боеприпаси до них, 150 броньованих високомобільних машин

HMMWV, 150 тактичних машин для буксирування озброєння, 40 вантажівок

важкої техніки, 20 багатоцільових радарів, протибезпілотні повітряні системи,

тактичні захищені системи зв'язку, системи спостереження та оптику,

обладнання для знешкодження вибухонебезпечних предметів та інше польове спорядження [46].

4 жовтня США оголосили про 22-й пакет військової допомоги на суму 625 млн доларів. До нього увійшли: 4 РСЗВ HIMARS, 16 155-мм гаубиць і 16 120-мм гаубиць, 200 бронемашин MaxxPro, 1000 дистанційних протитанкових мінних систем (RAAMS), боеприпаси для артилерії, мінометів і мінометів.

14 жовтня Міністерство оборони США оголосило черговий пакет військової допомоги для України на суму 725 мільйонів доларів, що включає додаткові боеприпаси для РСЗВ HIMARS, 23 000 155-мм артилерійських снарядів, 5000 дистанційних протитанкових мінних систем (RAAMS), 5000 дистанційних протитанкових мінних систем (RAAMS), 88 HARM, 200 броньованих високомобільних машин MMMWV, стрілецька зброя та понад 2 млн набоїв, а також предмети медичного призначення [47].

Також, потрібно відзначити закон про ленд-ліз на захист демократії в Україні від 2022 року, це акт Конгресу США, згідно з яким український уряд забезпечуватиме матеріальні засоби аналогічно закону про ленд-ліз під час Другої світової війни. Новий закон усуває бюрократичні перешкоди та дозволяє уряду США швидко надавати озброєння та інші припаси Україні чи урядам східноєвропейських країн, які торкнулися вторгненням Росії в Україну, для ведення бойових дій. Передбачається, що так само, як у роки Другої світової війни, країна-отримувач оплачуватиме тільки те обладнання, поставлене ленд-лізом, яке залишилося після закінчення війни.

Наприкінці квітня Президент США Джо Байден запросив у Конгресу 33 мільярди доларів на підтримку України. Пізніше цю суму було збільшено у самому Конгресі до 40 мільярдів доларів. З них 20 підуць на військові потреби та зміцнення обороноздатності. 11 травня законопроект схвалила Палата представників. У прийнятому документі не прописано точну назву техніки чи допомоги для України.

Таким чином, можна стверджувати, що США послідовно та регулярно надають Україні значну кількість озброєнь, яких наразі достатньо для

утримання лінії фронту. Проте вони дотримуються умовних «червоних ліній» у відносинах з Росією, передаючи Україні тільки обмежену кількість ракет малої дальності, та взагалі відмовившись від передачі танків та літаків.

3.3 Військова допомога Великої Британії, Німеччини та Франції

Велика Британія. Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон у зверненні нації 24 лютого назвав російське вторгнення «атакою на демократію та свободу у Східній Європі»: «Президент Росії Путін напав на дружню країну без будь-якої провокації і без будь-якого вагомого приводу. Численні ракети і бомби обрушються на ні в чому не винне населення». Принц Чарльз, майбутній король Карл III, назвав вторгнення грубою агресією, висловив солідарність із жителями України та оцінив їхню мужність.

Джонсон заявив, що Лондон та його союзники запровадять масштабний пакет економічних санкцій щодо Росії за вторгнення в Україну. Британський прем'єр закликав до колективної відмови від російських нафти та газу, які «надто довго давали Путіну важіль тиску на західну політику». Борис Джонсон оголосив, що санкції проти Росії включають заборону на польоти "Аерофлоту" до Великої Британії та заморожування активів близько 100 російських фізичних осіб і компаній, включаючи ВТБ, "Ростех", "Уралвагонзавод", "СЮр", "Промзв'язокбанк". Анонсуючи новий пакет санкцій, Джонсон заявив: «У дипломатичному, політичному, економічному і, зрештою, у військовому відношенні ця огидна та варварська авантюра Володимира Путіна має закінчитися провалом».

25 березня прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон повідомив, що британська сторона має намір передати Україні 6 тис. одиниць зброї, включаючи і протитанкові ракети на додаток до раніше відправлених понад 4 тис. протитанкових ракетних комплексів Javelin та NLAW. Крім того, було заявлено, що для виплати заробітної плати військовослужбовцям буде виділено 30 мільйонів фунтів стерлінгів [52].

9 квітня Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон повідомив про передачу Україні 120 броневих автомобілів різних моделей та призначення. Імовірно серед яких: 40 CVR(T), а також БМ Mastiff, Husky та HTSV Wolfhound.

2 червня міністр оборони Великої Британії Бен Уоллес анонсував передачу Україні американських M270 MLRS, схожих за характеристиками з реактивними системами залпового вогню HIMARS [15].

21 липня міністр оборони Великої Британії Бен Уоллес анонсував новий пакет допомоги Україні. За даними оборонного відомства, прибудуть понад 20 одиниць 155-мм САУ M109 та 36 одиниць 105-мм артилерійських знарядь L119, протибатарейні радіолокаційні системи та понад 50 тис. боєприпасів для артилерії часів СРСР. Більше того, найближчими тижнями Британія відправить Збройним силам України понад 1,6 тис. одиниць протитанкової зброї, а також безпілотники [105].

24 серпня Велика Британія оголосила про новий пакет військової допомоги вартістю 54 мільйони фунтів стерлінгів, що включає 850 дронів Black Hornet Nano, 200 дронів спостереження, близько 1000 баражуючих протитанкових боєприпасів та обладнання для пошуку мін.

Окремо також потрібно відзначити програму підготовки українських військових. До початку операції Interflex Велика Британія навчала та підтримувала українську армію в рамках операції Orbital, яка стартувала в 2015 як відповідь на анексію Криму Росією. Британські військові інструктори, які перебувають в Україні, проводили підготовку з медичних, матеріально-технічних, розвідувальних навичок. Операція проходила одночасно з аналогічними зусиллями західних держав в Об'єднаній багатонаціональній навчальній групі — Україна (JMTG-U) [16].

У лютому 2022 року на тлі нарощування російських сил на кордоні з Україною Велика Британія поставила Україні протитанкову зброю; навчання його використання було організовано у межах операції «Orbital». 17 лютого

2022 року Велика Британія оголосила, що операцію Orbital буде припинено, а всього за 7 років країна навчила приблизно 22 тисячі українських солдатів.

17 червня 2022 року під час візиту до Києва прем'єр-міністр Борис Джонсон анонсував нову програму навчання, яка цього разу розташована на території Великої Британії, з метою навчання до 10 тисяч українських солдатів кожні 120 днів.

Операція Interflex стартувала 9 липня 2022 року під керівництвом 11-ї бригади сприяння силам безпеки британської армії. Близько 1050 британських військовослужбовців було переведено в режим очікування для надання допомоги у навчанні, яке проводиться на кількох об'єктах по всій Великій Британії. Щоб допомогти з навчанням українських військових, уряд Великої Британії швидко закупив гвинтівки на кшталт АК, аналогічні тим, що використовуються Україною.

До 30 червня 2022 року близько 450 українських військовослужбовців пройшли підготовку у Великій Британії. Повідомляється, що ця підготовка була зосереджена на використанні зброї, яку Велика Британія постачає, включаючи реактивні системи залпового вогню M270.

4 серпня 2022 року Канада приєдналася до Нової Зеландії та Нідерландів у надсиланні контингенту для надання допомоги у проведенні навчальної програми під керівництвом Великої Британії. У рамках операції Unifier у Велику Британію було відправлено близько 225 солдатів, переважно з канадського полку легкої піхоти принцеси Патриції. Спочатку новозеландський контингент налічував близько 29 військовослужбовців. 15 серпня було оголошено, що цей контингент буде розширено до 120 військовослужбовців для проведення ширшого спектру тренувань.

Велика Британія запросила держави — членів Об'єднаних експедиційних сил Великої Британії зробити свій внесок у програму підготовки української армії; 7 серпня 2022 року Швеція прийняла її запрошення та оголосила, що направить 120 інструкторів. За цим днем було зобов'язання Фінляндії направити 20 інструкторів. 10 серпня Данія також

оголосила, що приєднається до навчальної місії, надіславши 130 інструкторів.

11 серпня Німеччина, Латвія та Норвегія оголосили, що приєднуються до навчальної програми. У зв'язку з цим Велика Британія оголосила, що зможе навчити більше українських військовослужбовців, ніж планувалося спочатку.

25 серпня Литва оголосила, що надасть 15 інструкторів у вересні і має намір підготувати до 150 українських фахівців до жовтня 2022 року.

14 вересня 2022 року повідомлялося, що близько 5000 українських військовослужбовців завершили навчання у Великій Британії.

Королівський військово-морський флот Великої Британії також робить свій внесок у програму, навчаючи Україну морським навичкам, таким як контроль пошкоджень, пошук мін та навчання зі зброєю.

Федеративна Республіка Німеччина. У січні Німеччина виключила відправку зброї в Україну та заблокувала відправлення Естонією в Україну

гаубиць німецького виробництва через контроль за експортом зброї німецького виробництва. Німеччина оголосила, що відправляє в Україну 5 тис. касок та польовий госпіталь. Проте після початку російського вторгнення канцлер ФРН Олаф Шольц закликав до негайного припинення бойових дій з

боку Росії на території України та висловив свою солідарність із українським

народом. 26 лютого Німеччина повністю змінила свою попередню позицію щодо заборони на постачання в Україну через треті країни зброї німецького виробництва, та задовольнила запит Нідерландів на відправку в Україну 400

реактивних гранатометів, а також 500 ракет «Стінгер» та 1 тис. протитанкових засобів із власних запасів [70].

25 березня DPA повідомило, що Німеччина поставила Україні 1,5 тисяч переносних зенітних ракетних комплексів «Стріла», 100 кулеметів MG3, 8 млн патронів для пістолетів, а також 350 тис. продуктових пайків, 50 медичних транспортних засобів та медичні матеріали. 26 квітня міністр оборони ФРН

Крістіна Ламбрехт повідомила про рішення передати Україні до 50 одиниць ЗСУ Gepard [133]

21 червня уряд ФРН вперше оприлюднив перелік військової підтримки Україні. До нього входять поставки зі складів збройних сил Німеччини, а також продукція німецької військової промисловості, що фінансуються в рамках ініціативи уряду ФРН щодо надання допомоги для безпеки іноземних партнерів. У списку озброєнь, здійснюється або готується, зазначені, зокрема, РЛС COBRA, 3 РСЗВ M270 MLRS (версія MARS2) з боєзапасом 7 САУ PzH 2000, 30 ЗСУ Gerard, а також 54 бронетранспортери M113. Крім того, Німеччина веде переговори з країнами з Центральної та Східної Європи, які все ще мають озброєння та техніку з країн — колишніх учасниць Організації Варшавського договору. Вони мають доставити цю техніку в Україну, а натомість отримають системи озброєння з німецьких складів [20].

11 вересня члени правлячої коаліції Німеччини виступили за негайну підтримку українського контрнаступу постачанням важкої військової техніки.

Депутати закликали адаптувати постачання зброї до нових реалій. Німеччина має негайно зробити свій внесок у успіхи України та поставити броньовані машини, бойові машини піхоти Marder та танки Leopard 2, заявила голова комітету бундестагу з оборони Марі-Агнес Штрак-Циммерман [17].

15 вересня Міністр оборони ФРН Крістіна Ламбрехт анонсувала новий пакет військової допомоги Україні, що включає дві додаткові реактивні системи залпового вогню M270 MLRS (версія MARS2) та боєкомплект з 200 ракет GMLRS до них, 4 САУ PzH 2000. Таким чином, уперше з початку повномасштабного вторгнення Росії уряд Німеччини схвалив постачання Україні бронетехніки німецького виробництва [68].

18 жовтня уряд Німеччини оголосив додатковий пакет військової допомоги. Нові постачання включатимуть боєприпаси, антидронові системи, броньовані ремонтно-евакуаційні машини Bergepanzer 2, дистанційні системи розмінування, важкі та середні мостові системи, а також зимовий одяг та амуніцію [83].

Франція. 24 лютого 2022 року президент Франції Емманюель Макрон назвав атаку на Україну порушенням фундаментальних принципів права і

тяжким замахом на мир і стабільність Європи, і зажадав від Росії негайно припинити військові дії. Постійний представник Франції при ООН Ніколя де Рів'єр найсуворішим чином засудив напад. 1 березня 2022 року міністр економіки Франції Брюно Ле Мер заявив, що Франція має намір «вести тотальну економічну та фінансову війну» проти Росії, поки Володимир Путін не припинить здійснювати свої наміри щодо України, і пообіцяв призвести до колапсу російську економіку [144].

26 лютого уряд Франції оголосив про військову допомогу Україні на суму близько 120 млн євро, що включив в себе, серед іншого, протитанкові комплекси Milan і Javelin, ПЗРК Містраль, боєприпаси, електрооптичні та інфрачервоні системи (включаючи біноклі нічного бачення), захисне спорядження [23].

Після початку російського військового вторгнення деякі українці, які проходили службу в лавах Французького Іноземного легіону (станом на лютий 2022, із 9500 легіонерів 710 — українці), повернулися в Україну для захисту країни [71].

22 квітня президент Франції Емманюель Макрон заявив, що Франція поставить Україні 12 САУ CAESAR та близько 40 протитанкових комплексів ПЗРК Milan.

16 червня президент Франції Емманюель Макрон оголосив про постачання 6 додаткових систем CAESAR, а 28 червня міністр оборони Франції Себастьєн Лекорню заявив про додатковий пакет допомоги. Нові поставки включатимуть значну кількість бронетранспортерів VAB, САУ CAESAR та протикорабельні ракети Exocet.

2 жовтня Франція анонсувала передачу 20 багатоцільових бронетранспортерів ACMAT Bastion, а також додаткових 6 САУ CAESAR та боєприпасів до них, призначених для Данії. 12 жовтня Франція заявила про додатковий пакет військової допомоги, що включає 155-мм гармати TRF1, 3 РСЗВ M270 MLRS (версія LRU), зенітний ракетний комплекс Crotale і радары Ground Master 200 [80].

3.4 Проблемні моменти у відносинах з членами Альянсу та перешкоди для можливого вступу України в НАТО

Після початку російського вторгнення в Україну Туреччина зайняла по відношенню до Москви найдружнішу позицію серед усіх країн НАТО — не стала вводити санкції, зберегла авіасполучення, продовжила тісне співробітництво з багатьох питань. Це не могло не викликати питань у суспільства та української влади, яка за останні роки звикла бачити в Анкарі важливого партнера. Невдоволення України вже проявляється у різних формах — публічній критиці, офіційних протестах, викликах турецького посла.

Російське вторгнення в Україну мало що змінило у турецько-українському ситуативному партнерстві. Звичайно, українське суспільство, яке звикло, що Туреччину називають «стратегічним союзником», очікувало від Анкари більш рішучого засудження Росії. Але турецькі інтереси залишилися незмінними.

В умовах зростаючої міжнародної напруги Анкара прагне не тільки зберегти вже існуючі досягнення, а й використувати російське вторгнення, щоб зійти на вершину як мінімум регіонального порядку. Головний інструмент — роль посередника, яку Туреччина взяла від початку війни.

Посередництво дозволяє Анкарі не розривати зв'язків з жодною зі сторін, і навіть брати участь у вирішенні найважливіших питань війни та миру.

Яким би в результаті не виявилось врегулювання російсько-українського конфлікту, участь у його виробленні гарантує Туреччині гарне місце у повоєнних розкладах, зміцнить її репутацію та вплив у регіоні і навіть дозволить претендувати на роль головного посередника між Росією та Заходом, коли старі зв'язки між ними руйнуються.

А ось для України багато що змінилося. Російське вторгнення та пов'язані з ним жертви та руйнування радикалізували суспільні настрої в

країні, змусили концентрувати ресурси на вузчому наборі завдань, так чи інакше пов'язаних із протистоянням з Росією, та підвищили українські вимоги до зовнішніх партнерів. Прагматична нейтральна позиція, яку зайняли багато незахідних країн, часто не знаходить розуміння в українському суспільстві, яке хоче бачити однозначну підтримку своєї позиції проти Росії.

Роками, ще з часів президентства Петра Порошенка, в українському медіапросторі формувався образ Туреччини як сильного та надійного партнера, дедалі ближчого друга України. Тому не дивно, що українська реакція виявилася негативною, коли Анкара не приєдналася до антиросійських санкцій, заблокувала вступ до НАТО Швеції та Фінляндії, розпочала переговори з Москвою про торгівлю в національних валютах та використання платіжної системи «Мир» тощо.

Роздратування діями Туреччини помітне не лише в українському суспільстві, а й на політичному рівні. Посол України у Туреччині відкрито заявляв, що через Анкару Росія збуває крадене українське зерно. МЗС України двічі викликало турецького посла, щоб висловити протест. Перший раз — через звільнення з-під варті російського судна з українським зерном, другий — через ймовірне перекидання систем С-300 із Сирії в Україну через Туреччину. Раніше такі публічні демарші важко було уявити. ○ ○

В результаті Україна перестала сприймати відносини з Туреччиною як частину партнерства із Заходом. У якомусь сенсі це те, чого давно прагнув сам Ердоган, стати більш самостійним на світовій арені, бути між Заходом та не-Заходом. Але в Україні довго не помічали чи ігнорували ці нюанси, вважаючи, що Туреччина нікуди не подінеться, доки залишається у складі НАТО. Російське вторгнення змусило Київ подивитися на турецьку зовнішню політику реалістичніше.

Проте це не означає, що між двома країнами назріває розрив. Україна та Туреччина залишаються партнерами — нехай дедалі ситуативнішими і прагматичнішими. Українська влада і суспільство завжди мають питання до позиції Туреччини та до її надійності як союзника. Зростання залежності

Україні від ЄС та США може посилити цю тенденцію, особливо якщо сама Туреччина продовжить дрейфувати все далі від Заходу. А не менш ситуативне партнерство Туреччини з Росією стримуватиме розвиток українсько-турецьких відносин.

24 лютого прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан після наради зі своїми найближчими помічниками з військово-політичних питань заявив, що Угорщина розраховує залишитися осторонь конфлікту в Україні, оскільки їй насамперед непокоїть безпека власних громадян. За словами Орбана, про розміщення солдатів в Україні не може бути й мови, але у разі появи в Угорщині українських біженців їм буде надано гуманітарну допомогу. Орбан запевнив, що Угорщина повністю солідарна з позицією інших країн ЄС та НАТО щодо українських подій, «васуджує військовий напад Росії», підтримує суверенітет та територіальну цілісність України.

Також в район кордону з Україною були направлені окремі частини угорських збройних сил, щоб, з одного боку, допомогти прикордонникам забезпечити там порядок і не допустити проникнення на свою територію збройних груп, а з іншого — сприяти біженцям, у тому числі етнічним угорцям, які проживають у Закарпатській області України. Міністр оборони Угорщини Тибор Бенко раніше заявив, що його країна не планує постачати Україні озброєння і тим більше спрямовувати туди своїх військовослужбовців.

26 березня Віктор Орбан пояснив Володимирі Зеленському угорську позицію так: «Українська думка цілком зрозуміла: вони просять втручання НАТО, початку повітряної війни, постачання зброї. Проте ми не українці, не росіяни, ми угорці. На запитання «на чий стороні виступає Угорщина?» відповідь така: Угорщина виступає на боці Угорщини. Ми допомагаємо тим, хто потрапив у біду, але хочемо забезпечити, захистити власні національні інтереси.»

20 вересня 2022 року міністр закордонних справ Угорщини Пітер Сійярто закликав Європейський союз відмовитися від розгляду нового пакету

санкцій проти Росії, оскільки це лише посилить кризу енергоностацання та завдасть шкоди самій Європі

Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан заявив, що Європейський Союз має скасувати санкції проти Росії до кінця цього року. За його словами, процитованим газетою Magyar Nemzet, санкції завдали економіці Європи більших збитків, ніж економіці Росії, і їх скасування приборкає інфляцію і знизить ризик рецесії. Повідомлялося, що це перший прямий заклик до скасування санкцій з боку політика, який вважається найближчим до президента Росії Володимира Путіна лідером ЄС.

30 вересня президент Володимир Зеленський підписав заявку на вступ України до НАТО щодо прискореної процедури. Він заявив що: "Ми де-факто союзники. Цього вже досягнуто. Де-факто ми вже пройшли свій шлях у НАТО.

Де-факто ми вже довели взаємосумісність зі стандартами Альянсу, вони реальні для України – реальні на полі бою і в усіх аспектах нашої взаємодії.

Ми довіряємо одне одному, ми допомагаємо одне одному і ми захищаємо одне одного. Це і є Альянс. Де-факто"

Генеральний секретар Єнс Столтенберг отримав заявку і констатував, що «двері НАТО відчинені», але рішення приймають усі 30 членів Альянсу.

Поки що лише половина цих країн прокоментувала намір України приєднатися до організації.

Підтримали намір України стати членом НАТО 11 країн: Естонія, Латвія, Литва, Канада, Північна Македонія, Польща, Румунія, Словаччина, Хорватія, Чехія та Чорногорія.

Дев'ять із них випустили спільну заяву, в якій підтвердили рішення саміту НАТО у Бухаресті у 2008 році щодо майбутнього членства України (і закликали збільшити військову допомогу).

У день підписання заявки її підтримала Канада: міністр закордонних справ Мелані Жолі підтвердила, що Канада завжди підтримувала прийом України до Альянсу.

У Німеччині заявили, що бажання України стати членом НАТО найближчим часом можна зрозуміти, і Німеччина підтримає Київ у його праві на самооборону, сказала в інтерв'ю телеканалу ARD глава МЗС Німеччини Анналена Бербок. Однак вона підкреслила, що Києву з першого дня війни РФ проти України дали зрозуміти, що країни Заходу мають намір не допустити "поширення війни на їх території" і залучення НАТО до війни. За словами Бербок, тієї самої позиції вона дотримується і зараз.

США також підтримують політику «відчинених дверей», але не дали однозначної відповіді щодо вступу України. Радник президента з національної безпеки Джейк Салліван у свою чергу заявив, що питання членства України в НАТО має вирішуватися іншим часом, а зараз більш актуальним є надання країні підтримки для боротьби з російською агресією.

Болгарія та Словенія не підтримали бажання України вступити до НАТО. Президент Болгарії Румен Радев заявив, що декларація Бухарестського саміту у 2008 році щодо майбутнього членства України ухвалювалася в «іншому безпековому середовищі». А сьогоднішня війна в Україні вимагає, щоб членство обговорювалося у повному складі, і щоб воно не наражало ризику, втягуючи НАТО у війну. Міністр закордонних справ Словенії Таня Файон сказала, що її країна утримується від підтримки вступу України до НАТО «через високі ризики безпеки».

Інші країни поки що публічно не давали оцінку прагненням України. Албанія, Бельгія, Британія, Греція, Данія, Іспанія, Італія, Ісландія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Туреччина, Франція та Угорщина — хоча з представниками деяких з них заявка до НАТО обговорювалася.

Прийняття України в НАТО — це насамперед політичне рішення. А перспективи вступу України до Альянсу (у тому числі й за прискореною процедурою) залежать від трьох взаємопов'язаних факторів — ситуації на російсько-українському фронті, ситуації в Росії та ситуації у військово-політичній організації. Проаналізувавши вищесказане, можна зробити

Н висновок, що через значну частину членів Альянсу які не готові до прийняття України, та невизначеності у результаті та можливих термінах закінчення війни, існує вкрай мала вірогідність вступу України в НАТО в найближчій перспективі.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 3

Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року, Україна отримала значну воєнну, економічну та політичну підтримку від НАТО, в першу чергу в формі допомоги напряму від її держав-членів. Найбільше допомоги Україна отримала від найпотужнішого члену Альянсу – Сполучених Штатів Америки. З початку війни США надали більше \$15 млрд. та темп допомоги не зменшується і Україна продовжує регулярно отримувати нові постачання зброї та фінансів для підтримки безпекового сектору.

Наступною державою, яка найбільше підтримує Україну у війні є Велика Британія. Окрім значної військової допомоги та організації навчань українських військових, Велика Британія, в першу чергу, відзначається потужною політичною підтримкою України на міжнародній арені.

Керівництво Сполученого Королівства послідовно висловлює найрішучішу позицію щодо засудження російського вторгнення та необхідності консолідації якомога більшої кількості держав для боротьби з ним.

Окреме місце займають дві найпотужніші економіки Європейського Союзу - Німеччина та Франція. Допмагаючи військово та в значно більшій мірі – фінансово, вони все ж займають набагато більш стриману позицію щодо російського вторгнення. Керівництво обох країн неодноразово закликала до мирних переговорів та, як можна побачити, сильно гальмує в наданні військової техніки, щоб не «дратувати» Росію. Хоча варто відмітити, що хоча в абсолютних цифрах їхній вклад набагато менший за аналогічний від США, проте якщо співставити їхні військові потенціали, то принципово їхні дії мало чим відрізняються. Сполучені Штати також значно себе стримують як в кількості так і в видах озброєнь.

Керівництвом України було висловлено твердження, що єдиною надійною гарантією її безпеки - є якомога швидший вступ до НАТО. Проте на шляху до цього, окрім такої зовнішньої загрози як Російська Федерація, є і

скептична позиція окремих членів Альянсу. Найбільш виразно таку позицію демонструють Туреччина та Угорщина. Обидві держави ставлять найвищим пріоритетом власні національні інтереси, в які входить тісне партнерство з РФ.

Дивлячись на заяви їхніх лідерів, можна прийти до висновку, що жертвувати цими інтересами заради України вони збираються. Також існує цілий ряд членів НАТО, які зараз займають мовчазну позицію, проте якщо ситуація дійде до реальної можливості прийняття України в Альянс, існує вірогідність блокування ними цього процесу.

Таким чином, узагальнивши все вищесказане можна дійти до двох

висновків:

1) Україна отримала, та скоріше за все ще деякий час буде отримувати значну військову допомогу від членів Альянсу. Проте ця допомога надається в чітко визначених рамках, для недопущення неприйнятної ескалації з боку Росії.

2) Перспектива можливого вступу України до НАТО досить сумнівна. В першу чергу через позицію таких країн, як Туреччина та Угорщина, які відкрито висловлюють свій скепсис щодо цього. Також багато членів Альянсу, скоріше за все, теж виступлять проти членства України через побоювання можливого прямого зіткнення з Росією і, як наслідок, вкрай високої можливості ядерної війни.

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

Під час роботи було проаналізовано політичні, правові та військові аспекти взаємодії НАТО з Україною за період з 1991 по 2022 роки шляхом виконання ряду завдань, що і було метою цієї роботи

В результаті

1. Визначено основи нормативно-правової бази, на основі якої відбувається розширення НАТО, а саме таких документів як Північноатлантичний договір, 10 стаття якого закріплює право будь-якої держави, яка відповідає заданим критерієм, вступити до Альянсу. Також визначено, що згідно з Північноатлантичним договором рішення про прийняття нового члена має прийматися одноголосно, на що потрібно звернути особливу увагу при дослідженні перспектив вступу України до НАТО.

2. Проаналізовано роль НАТО у політиці України. Визначено, що роль НАТО, хоча і з коливаннями, в результаті значно зростає. Свідченням цього є як ухвалені законопроекти та результати голосування за законопроекти, спрямовані на зближення з НАТО, так і передвиборчі обіцянки політиків. Також значно зріс рівень підтримки вступу до НАТО у суспільства.

3. Розглянуто особливості та еволюцію політики НАТО щодо України на сучасному етапі її розвитку. Політика НАТО щодо України пройшла три значні етапи за період з 1991 по 2021 роки. З 1991 р. до початку 2000-х Україна визначалась зі своїми зовнішньополітичними пріоритетами, встановлюючи контакти та створюючи рамки взаємодії з НАТО, що віталось з боку організації. З початку 2000-х по 2008 р. розглядалось питання про надання Україні можливості приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО, що стало б фінальною прямою на шляху до вступу до Альянсу. У період із 2008 по 2021 роки Північноатлантичний альянс не відмовився від обіцянки, даної на саміті в Бухаресті, проте конкретних термінів надання Україні ПДЧ так і не було названо.

4. Проаналізувано діяльність структур та форматів, в рамках яких відбувається взаємодія України з НАТО. Україна бере участь у програмі, в рамках якої вона надавала Щорічний національний план, метою якого було поступове підвищення стандартів військових та цивільних інститутів України.

Також у 2014 р. було створено велику кількість трастових фондів. Організація Північноатлантичного договору прагнула створити безліч форматів взаємодії Україною, не надаючи їм можливості підписати План дій щодо членства в НАТО. Однак водночас керівництво Альянсу не відмовлялося від своєї обіцянки про те, що Україна зможе стати повноправним членом Альянсу.

5. Проаналізовано роль Організації Північноатлантичного договору щодо війни на території України. У своїх заявах керівництво НАТО постійно наголошує на підтримці територіальної цілісності України, а також визнає Росію агресором. У 2021 році на тлі загострення відносин між Україною та Російською Федерацією керівництво НАТО заявило про те, що Україна повинна вирішувати свою долю виключно самотійно, відхиливши пропозицію Росії, відмовитися від обіцянки, даної Україні на саміті НАТО в Бухаресті в 2008 році.

У 2022 р. тема конфлікту на території України стала однією з найактуальніших проблем міжнародної безпеки. Залучення НАТО, а також держав-членів НАТО в цей конфлікт через введення санкцій проти Російської Федерації, а також постачання озброєнь говорить про те, що незважаючи на те, що Україна не стала членом НАТО, організація сприймає її як свого союзника.

6. Виявлено три головні проблеми у відносинах України та НАТО, всі з яких пов'язані із відносинами НАТО та РФ. Першою проблемою є небажання членів Альянсу переходити «червоні лінії» у відносинах з РФ при постачанні озброєнь, що призводить до вкрай кривавої та виснажливої війни для України. Другою проблемою є бажання окремих членів Альянсу відновити, або у випадку Туреччини та Угорщини, продовжувати тісні партнерські, в першу

чергу економічні, зв'язки. Третьою і найважливішою проблемою є побоювання членів НАТО, що вступ України може призвести до прямої конфронтації з Росією, та її найгіршому розвитку — до обміну ядерними ударами.

7. Оцінено перспективи вступу України в НАТО. Зважаючи на наведені вище проблеми, на нинішньому етапі розвитку відносин України і НАТО, перспективи вступу України до Альянсу оцінюються як недостатньо високі.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

НУВБІП України

1. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції

України : матеріали регіон. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ , 17 трав. 2004

НУВБІП України

р. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетров. регіон. ін-т держ. упр. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2004. — 146 с.

2. Вступ до НАТО — це єдиний шлях до закінчення війни на Донбасі

— Зеленський. Суспільне : веб-сайт. URL: [https://suspilne.media/120004-](https://suspilne.media/120004-zelenskij-nato-ce-edinij-slah-do-zakincenna-vijni-na-donbasi/)

[zelenskij-nato-ce-edinij-slah-do-zakincenna-vijni-na-donbasi/](https://suspilne.media/120004-zelenskij-nato-ce-edinij-slah-do-zakincenna-vijni-na-donbasi/).

НУВБІП України

3. Зеленський закликав негайно прийняти Україну до НАТО.

Високий замок : веб-сайт. URL: <https://wz.lviv.ua/news/436620-zelenskyi-zaklykav-nehaino-pryiniaty-ukrainu-do-nato>

4. Левик Б. Участь пострадянських республік у миротворчих

операціях ООН та НАТО. *Схід*. 2014. № 4 (130). С. 84-91.

НУВБІП України

5. Нацією стратегічною метою залишається вступ до НАТО

Міністерство оборони України: веб-сайт. URL:

[https://www.mil.gov.ua/news/2020/12/01/ambiczii-ukraini-otrimati-plandij-](https://www.mil.gov.ua/news/2020/12/01/ambiczii-ukraini-otrimati-plandij-shhodo-chlenstva-na-samiti-nato-u-2021-rocz-i-andrij-taran/)

[shhodo-chlenstva-na-samiti-nato-u-2021-rocz-i-andrij-taran/](https://www.mil.gov.ua/news/2020/12/01/ambiczii-ukraini-otrimati-plandij-shhodo-chlenstva-na-samiti-nato-u-2021-rocz-i-andrij-taran/).

НУВБІП України

6. Панасюк, В. В. Військово-політичні аспекти інтеграції України з

НАТО : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / В. В. Панасюк ; Львів.

нац. ун-т. — Львів, 2010. — 18 с.

7. Порошенко дав поради Зеленському в зовнішній політиці DW:

веб-сайт. URL: [https://www.dw.com/uk/poroshenko-dav-poradi-zelenskomu-v-](https://www.dw.com/uk/poroshenko-dav-poradi-zelenskomu-v-zovnisnij-politici/a-48785341)

[zovnisnij-politici/a-48785341](https://www.dw.com/uk/poroshenko-dav-poradi-zelenskomu-v-zovnisnij-politici/a-48785341)

НУВБІП України

8. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів

України (щодо зовнішньополітичного курсу України) Верховна Рада України

веб-сайт. URL:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=6470&sk19

НУВБІП України

9. Речич С. Л. Воєнно-політичне співробітництво Збройних Сил України з НАТО (1991–2009 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 20.02.22 / С. Л. Речич ; Нац. ун-т оборони України. – Київ, 2012. – 18 с.

10. США за тиждень поставили Україні сотні ракет Stinger – NBC : веб-сайт. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/ssha-za-nedelyu-postavili-ukraine-sotni-raket-stinger-nbc>.

11. Фролов В., Устименко О. Особливості впровадження в ЗСУ України систем військового управління за принципами та стандартами НАТО. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2018. № 3. С. 18–26.

12. Хабчук А. О. Інформаційно-пропагандистське та культурологічне забезпечення особового складу українського контингенту в Іраку 2003–2005 рр. Військово-науковий вісник. №17. 2012. С. 118–128

13. Байден: США поставят Україні тяжелую артиллерию и беспилотники. BBC : веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-61181352.amp>.

14. Большинство украинцев - против вступления в НАТО IFAK Institut: веб-сайт. URL: <http://ifak.com.ua/ru/>. -

15. Британия направит в Украину ракетные системы M270. DW : веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/ru/britanija-napravit-v-ukrainu-raketnye-sistemy-m270/a-62004160>.

16. Британия утвердила новый пакет помощи Украине на £1 млрд. DW: веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-62000147>.

17. В бундестаге ФРГ призвали поддержать ВСУ вооружением. DW: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/ru/v-bundestage-frg-prizvali-podderzhat-kontrnastuplenie-vsuvoooruzeniem/a-63083848>.

18. Владимир Зеленский в программе HardTalk: "Если я не закончу войну, потребуется другой человек". BBC: веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-54507895>.

19. Вступление Украины в НАТО и ЕС закрепили в Конституции. Что это означает? BBC: веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-47157337>

20. Германия впервые обнародовала реестр военной поддержки Киева . DW : веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/ru/vlasti-germanii-vpervye-obnarodovali-reestr-voennoj-podderzhki-ukrainy/a-62206063>

21. Заявление Североатлантического совета об обстановке в Украине и вокруг нее. НАТО: веб-сайт. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/news_190373.htm?selectedLocale=ru

22. Зеленский утвердил Годовую национальную программу Украина НАТО на 2021. Европейская правда: веб-сайт. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2021/05/11/7123028/>

23. Иностранцы и украинцы: кто вернулся воевать за Украину? BBC : веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/russian/media-60627092>

24. Как происходит расширение НАТО. Euronews : веб-сайт. URL: <https://ru.euronews.com/2019/02/06/what-does-it-take-to-join-nato-ru>

25. Костюк, Р. В. Отношение европейских радикальных левых сил к внешней политике США и деятельности НАТО в начале XXI столетия / Р. В. Костюк, А. О. Корейкий // Клио. – 2016. – № 2. – С. 124–134. ○○

26. Кучма подписал Указ о вступлении Украины в НАТО. Корреспондент: веб-сайт. URL: <https://korrespondent.net/ukraine/politics/50325-kuchma-podpisal-ukaz-o-vstupleniiukrainy-v-nato>

27. Нужен ли референдум про НАТО? Unian: веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/politics/28413-nuzhen-li-referendum-pro-nato.html>

28. Петр Порошенко – Предвыборная программа кандидата в президенты Украины, Выборы 2014. Выборы.in.ua: веб-сайт. URL: <https://vibori.in.ua/kandidaty/predvibornie-programy/1723-poroshenko-2014.html>

29. Президент утвердил Стратегию военной безопасности Украины. Президент Украины: веб-сайт. URL:

<https://www.president.gov.ua/ru/news/prezident-zatverdiv-strategiyu-voennoyibezepeki-ukrayini-67361>.

30. Президент: Членство Украины в НАТО – это вопрос украинского народа и членов Альянса, а не любой другой страны Президент Украины: веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/ru/news/prezident-chlenstvo-ukrayini-v-nato-seritannya-ukrayinskogo-72113>.

31. Расширение НАТО: обманул ли Запад Горбачева? BBC: веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-42483896>.

32. Смирнов, П. Е. США, НАТО и перспективы «большой Европы» в свете кризиса на Украине / П. Е. Смирнов // США–Канада: экономика, политика, культура. – 2014. – № 12. – С. 3–20. 59

33. США выделят Украине дополнительный пакет военной помощи на \$450 миллионов: что войдет. Уніан : веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/world/voennaya-pomoshch-ukraine-ssha-vydelyat-eshche-450-millionov-novosti-mira-11877204.html>.

34. США объявили о новом пакете военной помощи Украине DW : веб-сайт. URL: <https://amp.dw.com/ru/ssa-otpravat-novuj-paket-voennoj-pomosi-ukraine-na-600-mln-dollarov/a-63145095> . -

а. США объявят о новой беспрецедентной военной помощи Украине DW : веб-сайт. URL: <https://amp.dw.com/ru/ssa-obavat-o-novoj-besprecedentnoj-voennoj-pomosi-ukraine/a-62905219>

35. США передадут Украине вооружения еще на 775 млн долларов DW : веб-сайт. URL: <https://amp.dw.com/ru/ssa-peredadut-ukraine-vooruzenia-ese-na-775-millionov-dollarov/a-62873499>.

36. США передали ответ на требования РФ о гарантиях безопасности DW : веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/ru/posol-ssha-peredal-otvet-na-predlozhenija-rf-po-bezopasnosti/a-60566626>.

37. США подготавливали новый пакет военной помощи Украине з чотирма HIMARS – Reuters. Reuters веб-сайт. URL:

<https://news.liga.net/ua/politics/news/ssha-podgotovili-novyuy-paket-voennoy-pomoschi-ukraine-s-chetyrmya-himars-reuters>.

38. США планують надати Україні військову допомогу на \$1 млрд –

WSJ. WSG : веб-сайт. URL: <https://finance.liga.net/ua/ekonomika/novosti/ssha-planiruet-predostavit-ukraine-voennuyu-pomosch-na-1-mlrd-wsj>.

39. США почали постачати Україні реактивні системи залпового вогню – Нуланд Європейська Правда : веб-сайт.

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/22/7138254/>.

40. США надають Україні військову допомогу на 1 млрд доларів

DW : веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/ru/ssha-predostavjat-ukraine-eshe-chetyre-rszo-himars-i-580-bespilotnikov-phoenix-ghost/a-62571552>.

41. США надають Україні ще чотири РСЗО HIMARS. DW : веб-

сайт. URL: <https://www.dw.com/ru/ssha-predostavjat-ukraine-eshe-chetyre-rszo-himars-i-580-bespilotnikov-phoenix-ghost/a-62571552>.

42. Тихомиров, А. В. Україна і НАТО / А. В. Тихомиров // НАТО:

виклики сьогодення і майбутнього: матеріали міжнарод. семінара, Мінськ, 10 грудня 2009 г. / редкол. А. В. Русакович (отв. ред.) [и др.]. — Мінськ: Тесей, 2010. — С. 29—39.

43. Трастові фонди НАТО в Україні: не мільярди, а мільйони.

BBC: веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-russian-40275943>.

44. Україна сама буде вирішувати, як далеко стріляти з американських

HIMARS, - посол США : веб-сайт. URL: <https://v-variant.com.ua/ru/ukrayna-sama-budet-reshat-kak-daleko-streliat-iz-amerykanskykh-himars-posol-ssha/>.

45. Українці все менше хочуть в НАТО Ліга.Новости. веб-сайт.

URL: https://news.liga.net/politics/news/ukrainsy_vse_menshe_khotyat_v_nato_o_pros.-

46. Шотландія і Уельс виділили 100 млн фунтів на військову допомогу

Україні, — Джонсон. BBC : веб-сайт. URL: Шотландія і Уельс виділили 100 млн фунтів на військову допомогу Україні, — Джонсон.

a. Billion in Additional Security Assistance for Ukraine, U.S. Department of Defense : web-site. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3173378/11-billion-in-additional-security-assistance-for-ukraine/> .

47. 725 Million in Additional Security Assistance for Ukraine : web-site. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3189571/725-million-in-additional-security-assistance-for-ukraine/>

48. A NATO for a New Era. NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/speech/1993/s931006a.htm>.

a. Agreed press statement on the occasion of the visit to NATO Headquarters by the Foreign Minister of Ukraine, Mr. Hennadiy Udovenko NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/pr/1997/p97-030e.htm>

49. Biden announces \$800M in new military aid for Ukraine ABC News : web-site. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/biden-announces-800m-military-aid-ukraine/story?id=84062563> .

50. Biden says US giving Ukraine \$800M in arms, drones — but blows off Zelensky's fighter jet plea. NYT : web-site. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/ssha-podgotovili-novyy-paket-voennoy-pomoschi-ukraine-s-chetyrmya-himars-reuters> .

51. Blinken authorizes \$350 million more in US military assistance to Ukraine. CNN : web-site. URL: https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-news-02-26-22#h_a84870443012615e6811285f23d9c6fb .

52. Boris Johnson announces more weapons for Ukraine, BBC : web-site. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-61038122> .

53. Britain sends Stormer anti-aircraft vehicles to Ukraine. The Times : web-site. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/britain-sends-stormer-anti-aircraft-vehicles-to-ukraine-86hcsj7mh> .

54. Britain to send 6,000 more missiles to Ukraine, says Boris Johnson. Independent : web-site. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/boris-johnson-ukraine-nato-volodymyr-zelensky-prime-minister-b2042757.html>

55. Brussels Summit Declaration. NATO: web-site. URL:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm#65.

56. Bucharest Summit Declaration Issued by the Heads of State and
 Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest
 on 3 April 2008 NATO: web-site. URL:
[:https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm](https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm).

57. Bugajski J., Assenova M. Eurasian disunion: Russia's Vulnerable
 Flanks. The Jamestown Foundation, Washington, DC June 2016. 514 p.

58. Bukkvoll T. Ukraine and European Security (Chatham House
 Papers). Pinter Pub Ltd. February 1, 1997. 129 p.

59. Chabariivskiy O. Deepening Crisis in the CIS. The Ukrainian Review.
 Vol. XL, №. 4. A Quarterly Journal (London, 1992). P. 6-8.

60. Chairman's Summary Meeting of the Euro-Atlantic Partnership Council
 in Defence Ministers Session. NATO: web-site. URL:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25463.htm?selectedLocale=en.

61. Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty
 Organization and Ukraine. NATO: web-site. URL:
https://www.nato.int/cps/ru/natohq/official_texts_25457.htm?selectedLocale=en.

62. Charter with NATO will help Ukraine regain its rightful place in Europe
 NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/review/1997/9704-5.htm>.

63. Chicago Summit Declaration NATO: web-site. URL:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87593.htm?selectedLocale=en.

64. Correspondence: Freedom for Nations! Freedom for Individuals! ABN,
 №1; Vol. XIV. Publisher and Owner (Verleger und Inhaber): American Friends of
 the Anti-Bolshevik Bloc of Nations (AF/ABN). New York. 1994. 33 p.

65. Declaration of the Heads of State and Government participating in the
 meeting of the North Atlantic Council ("The Brussels Summit Declaration") NATO:
 web-site. URL:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24470.htm?selectedLocale=en.

66. Declaration to Complement the Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty Organization and Ukraine, as signed on 9 July 1997. NATO. : web-site. URL:

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_57045.htm.

67. Deputy Secretary General underlines NATO support for Ukraine NATO. : web-site. URL:

https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_184725.htm?selectedLocale=en

68. Deutschland will Gepard-Panzer liefern Spiegel Politik: web-site. URL:

<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/ukraine-krieg-deutschland-will-gepard-panzer-liefern-a-c53fa755-e0d1-4b59-b8a6-7d2dbaeabd74> .

69. Flexible Security Arrangements and the Future of NATO Partnerships German Marshall Fund of the United States : web-site. URL:

<https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep29362.pdf>.

70. Germany to send Ukraine weapons in historic shift on military aid. Politico. web-site. URL: <https://www.politico.eu/article/ukraine-war-russia-germany-still-blocking-arms-supplies/>.

71. Guerre en Ukraine. Paris confirme la livraison de blindés VAB à Kiev Ouest France : web-site. URL: <https://www.ouest-france.fr/europe/france/paris-confirme-la-livraison-de-blindes-vab-a-l-ukraine-72783b30-f6b5-11e0-8d9e-ebb0bb3f5c46>.

72. Hillary Clinton tells Ukraine door to NATO open Reuters: web-site. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-clintonukraine/hillary-clinton-tells-ukraine-door-to-nato-open-idUSTRE6605IS20100703>.

73. Joint press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of Ukraine, Petro Poroshenko following the meeting of the NATO Ukraine Commission (NUC) at the level of Heads of State and Government. NATO.

: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_133798.htm?selectedLocale=en.

74. Joint press point with NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen and the Prime Minister of Ukraine, Arseni Yatseniuk. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_107842.htm.

75. Joint statement of the NATO-Ukraine Commission at the level of Heads of State and Government. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133173.htm.

76. Joint statement of the NATO-Ukraine Commission marking the 20th anniversary of the Charter on a Distinctive Partnership between NATO and Ukraine. NATO: web-site. URL:

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_146087.htm.

77. Kriessler J. Ukrainian membership in NATO: Benefits, Costs, Misconceptions and Urban Legends. Defence Academy of the United Kingdom: Conflict Studies Research Centre. Swindon, England. 2007. 25 p.

78. Kuzio T. Ukraine and the Yugoslav Conflict. Nationalities Papers. Vol. 25, №. 3, 1997. P. 587-600.

79. Kuzio T., D'Anieri P. Russia-West-Ukraine: Triangle of Competition 1991–2013. E-International Relations. Jun 26, 2018. 16 p.

80. La France a formé des soldats ukrainiens juste avant l'invasion russe. L'Opinion: web-site URL: <https://www.lopinion.fr/international/la-france-a-forme-des-soldats-ukrainiens-juste-avant-linvasion-russe>.

81. Lyubashenko I., Zasztowt K. NATO-Ukraine Partnership. NATO's future partnerships. Bratislava – Warszawa, 2012. P. 37-47.

82. Mearsheimer J. J. Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault. J. J. Mearsheimer: web-site. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2014-08-18/why-ukraine-crisiswest-s-fault>.

83. Military support for Ukraine. Bundesregierung: web-site. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>.

84. Moore, R. R. NATO's Return to Europe: Engaging Ukraine, Russia, and Beyond / R. R. Moore, D. V. Coletta. – Washington: Georgetown University Press, 2017. – 272 p.

85. Mostovych A. Ukraine and Stability in Post-Cold War Europe. Anna Mostovych. ABN, №2. Vol. XIV. Publisher and Owner (Verleger und Inhaber): American Friends of the Anti-Bolshevik Bloc of Nations (AF ABN). New York, 1994. 33 p.

86. NATO – Ukraine Commission. Mission of Ukraine to the North Atlantic Treaty Organisation. web-site. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/en/ukraine-and-nato/nato-ukraine-commission#:~:text=He said that since 2014,situation in Ukraine was discussed.>

87. NATO – Ukraine Joint press statement. NATO: web-site. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24734.htm?selectedLocale=en.](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24734.htm?selectedLocale=en)

88. NATO after the Wales Summit: Back to collective defence. European Parliament. web-site. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536430/EXPO_BRI\(2014\)536430_EN.pdf..](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536430/EXPO_BRI(2014)536430_EN.pdf..)

89. NATO and Ukraine strengthen their cooperation. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_57028.htm..

90. NATO and Ukraine: At the crossroads. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/docu/review/2007/Partnerships_Old_New/NATO_Ukraine/EN/index.htm..

91. NATO can help Ukraine integrate in the European family. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_70764.htm

92. NATO Foreign Ministers discuss Russia and Ukraine, Belarus, arms control. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_189159.htm?selectedLocale=en..

93. NATO launches 'Intensified Dialogue' with Ukraine. NATO: web-site. URL: [https://www.nato.int/docu/update/2005/04-april/e0421b.htm.](https://www.nato.int/docu/update/2005/04-april/e0421b.htm)

94. NATO recognises Ukraine as Enhanced Opportunities Partner. NATO: web-site. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_176327.htm.](https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_176327.htm)

95. NATO stands by Ukraine, Secretary General says in Kiev. NATO: web-site. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_111908.htm.](https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_111908.htm)

96. NATO steps up support for Ukraine with Comprehensive Package of Assistance. NATO: web-site. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_132355.htm#:~:text=Defence Ministers agreed on Wednesday, by building stronger security structures.](https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_132355.htm#:~:text=Defence+Ministers+agreed+on+Wednesday,+by+building+stronger+security+structures.)

97. NATO's Enhanced Opportunities Program for Ukraine. Ministry of defence of Ukraine: web-site. URL: <https://www.mil.gov.ua/en/news/2020/07/24/natos-enhanced-opportunities-programforukraine/#:~:text=On%20June%2012th%2C%202020,%2C%20Georgia%2C%20Sweden%20and%20Finland..>

98. NATO's practical support to Ukraine. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_12/20151130_1512-factsheet-nato-ukraine-support_en.pdf

99. NATO's support to Ukraine. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160627_1607-factsheet-nato-ukraine-support-eng.pdf.

100. NATO's Ukraine challenge. Brookings: web-site. URL: <https://www.brookings.edu/blog/order-fromchaos/2019/06/06/natosukraine-challenge/>.

101. NATO-Ukraine Commission. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50319.htm.

102. NATO-Ukraine Commission discusses situation in NATO. : web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_164265.htm.

103. Neil J. Melvin. Rebuilding Collective Security in the Black Sea Region. SIPRI Policy Paper. № 50. Stockholm. 2018. 84 p.

104. North Atlantic Council statement on the situation in Ukraine. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm.

105. Norway and UK to donate Black Hornet micro drones and SteelRock Nightfighter antidrone system to Ukraine. Armyrecognition: web-site. URL: https://www.armyrecognition.com/defense_news_august_2022_global_security_ar

my industry/norway and uk to donate black_hornet_micro_drones_and_steelrock_nightfighter_antidrone_system_to_ukraine.html.

106. Official Describes DOD's Efforts to Bolster Ukraine's Defense U.S. Department of Defense : web-site. URL:

<https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3189571/725-million-in-additional-security-assistance-for-ukraine/>.

107. Opening Remarks by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer. NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/speech/2004/s040607a.htm>.

108. Opening Statement by NATO Secretary General, Lord Robertson Meeting of the NATO-Ukraine Commission at Foreign Ministers Level. NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/speech/2001/s011206e.htm>.

109. Opening Statement by the president of Ukraine, H.E. Kuchma. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm.

110. Pledging reforms by 2020, Ukraine seeks route into NATO. Reuters. : web-site. URL: <https://www.reuters.com/article/us-ukrainenato-idUSKBN19V12V>.

111. PM tells Ukrainians: No NATO membership, armed groups to disarm. Reuters: web-site. URL: <https://www.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-nato-idUKBREA2H0D020140318>.

112. Poll: Almost half of Ukrainians back Ukraine's accession to EU. Kyiv Post: web-site. URL: <https://www.kyivpost.com/article/content/eu-ukraine-relations/poll-almost-half-ofukrainians-back-ukraines-accession-to-eu-318650.html>.

113. Poll: NATO support grows in Ukraine, reaches 53 percent. Kyiv Post: web-site. URL: <https://www.kyivpost.com/ukrainepolitics/poll-nato-support-grows-in-ukraine-reaches-53-percent.html>.

114. Press Briefing by Press Secretary Karine Jean-Pierre, June 6, 2022. The White House: web-site. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2022/06/06/press-briefing-by-press-secretary-karine-jean-pierre-june-6-2022/>.

115. Press conference by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen with Moscow-based journalists. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_85625.htm?selectedLocale=en.

116. Relations with Ukraine. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm#.

117. Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at a press point with the President of Ukraine, Petro Poroshenko (NATO Summit Brussels). NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_156736.htm.

118. Remarks by US Secretary of State Condoleezza Rice after the Meeting of the North Atlantic Council at the Level of Foreign Ministers. NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/speech/2008/s080819a.html>.

119. Russia and hybrid warfare – going beyond the label / Bettina Renz & Hanna Smith. Aleksanteri Papers. №1. Aleksanteri Institute, University of Helsinki, Finland. 2016. 65 p.

120. Russia-Ukraine war. Statista: web-site. URL: <https://www.statista.com/study/86697/russia-ukraine-conflict/#professional>.

121. Secretary General and Ukrainian President discuss security challenges, NATO-Ukraine cooperation. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_126004.htm.

122. Secretary General stresses NATO's solidarity with Ukraine. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_116997.htm.

123. Secretary General's Remarks at the Signing Ceremony of the NATO Ukraine Charter. NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/speech/1997/s970709a.htm#7>.

124. Speech by Minister Mr. H. Van Mierlo Minister of Foreign Affairs of the Netherlands. NATO: web-site. URL: <https://www.nato.int/docu/speech/1997/s971216x.htm>.

125. Statement NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23990.htm?selectedLocale=en.

126. Statement issued at the Extraordinary Meeting of the North Atlantic Cooperation Council. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/su/natohq/official_texts_23994.htm?selectedLocale=en.

127. Statement issued at the Meeting of Defence Ministers at NATO Headquarters, Brussels on 25th May, 1994. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24457.htm?selectedLocale=en.

128. Steven E. Miller. The Case against a Ukrainian Nuclear Deterrent. Foreign Affairs. Vol. 72. №. 3 (Summer, 1993), P. 67-80.

129. The meeting of the NATO-Ukraine Commission held in Brussels on April 1, 2014. Embassy of Ukraine to Hellenic Republic: web-site. URL: <https://greece.mfa.gov.ua/en/news/21047-1-kvitnya-2014-roku-vbryusseli-vidbulosy-zasidannya-komisiji-ukrajina-nato>.

130. THE NEW UKRAINE-NATO ANNUAL NATIONAL PROGRAMME. Ukraine Analytica: web-site. URL: <https://ukraineanalytica.org/tag/anp/>.

131. Tolstov, S. Ukraine's foreign policy after the orange revolution // S. Tolstov // Central Asia a. the Caucasus. – 2005. – № 5. – P. 82–90.

132. Tracey, G. NATO and the Enlargement Debate: Enhancing Euro-Atlantic Security or Inciting Confrontation? / G. Tracey // International Affairs. – 2017. – №2 (93). – P. 291–308.

133. Trotz Versprechungen liefert Deutschland seit neun Wochen kaum Waffen. Welt : web-site. URL: <https://www.welt.de/politik/ausland/plus239047105/Waffenlieferung-Trotz-Versprechungen-liefert-Berlin-seit-neun-Wochen-kaum-Waffen.html>

134. Ukraine can rely on NATO, Secretary General says in visit to Kiev. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_122690.htm.

135. Ukraine drops Nato membership bid. Eobserver: web-site. URL: <https://euobserver.com/news/30212>.

136. Ukraine sees two paths for joining NATO. Will either work? Defense News: web-site. URL: <https://www.defensenews.com/smr/nato-2020-defined/2020/04/13/ukraine-sees-two-paths-for-joining-nato-will-either-work/>.

137. Ukraine survey shows popular attitudes towards EU, NATO membership. UNIAN: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/official/texts_17120.htm.

138. Ukraine to seek Nato membership, says PM Yatsenyuk. BBC: web-site. URL: www.bbc.com/news/world-europe-28978699.

139. Ukraine votes to drop non-aligned status. BBC: web-site. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30587924>.

140. Ukraine: A Defence Sector Reform Assessment. Adriana Lins de Albuquerque & Jakob Hedenskog. FOI-R-4157-SE. December, 2015. 54 p. 361.

141. Ukraine's military boosts aircraft thanks to spare parts, Pentagon says. Reuters: web-site. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-military-gets-more-aircraft-parts-repair-others-pentagon-says-2022-04-19/>.

142. Ukraine's parliament votes to abandon Nato ambitions. BBC: web-site. URL: <https://www.bbc.com/news/10229626>.

143. Wales Summit Declaration. NATO: web-site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official/texts_112964.htm?mode=pressrelease.

144. Which countries are sending military aid to Ukraine? Aljazeera: web-site. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/28/which-countries-are-sending-military-aid-to-ukraine>

145. White House under pressure from Congress and Zelensky to find ways to deliver Soviet-made weapons to Ukraine. CNN: web-site. URL: <https://edition.cnn.com/2022/03/15/politics/biden-congress-soviet-made-weapons-ukraine/index.html>.

146. Why NATO May Want Ukraine: The Western Case in Favor of Ukrainian NATO Membership. S. De Spiegeleire, K. Holynska, Y. Sapolovych. Ukraine Foundation withing the framework of Kyiv Security Forum Project. Kyiv, 2018. 20 p.